vechtkroniek

Historische Kring
GEMEENTE LOENEN

Uitgave van de Historische Kring Gemeente Loenen

NR. 7
DECEMBER 1997

De Historische Kring Gemeente Loenen is aktief in Loenen Loenersloot Nigtevecht Nieuwersluis en Vreeland

VECHTKRONIEK
verschijnt twee maal per jaar

REDACTIEADRES:
Drs. R. Ubels
Kon. Julianaweg 70
3632 EG Loenen
Tel. 0294-231456

REDACTIE:
J. Boerstra
E. E. Brandes-de Lestrieux
Drs. F. E. Brouwer
F. C. Jagt
Drs. J. J. M .A. M. Jonker-Duynstee
C. J. de Kruijter
S. Verster

SECRETARIAAT HKGL:
Mevr. S. Griffioen
Mijndensedijk 27
3632 NT Loenen
Tel. 0294-231468

BANKRELATIE:
Rabo-Bank Loenen
Rek. nr. 31.06.54.017

DRUK:
Van Kralingen's drukkerij & uitgeverij, Loenen

Foto voorpagina:

De christelijke lagere school aan de Dorpsstraat te Nigtevecht (naast de Gereformeerde kerk). Gebouwd in 1903. Vanaf 1928 was de school een periode in gebruik als openbare lagere school.

Historische Kring GEMEENTE LOENEN

Naar school

Als er één onderwerp is waar alle Nederlanders verstand van hebben, dan is 't wel het onderwijs. Althans, daarover denkt iedereen zinnig te kunnen meepraten. We zijn allemaal 'ervaringsdeskundig', nietwaar. Tegenwoordig gaat ieder kind naar school. Dat was vroeger wel anders. Eeuwenlang was er geen of nauwelijks gestructureerd onderwijs in ons land. Soms omdat men het nut er niet van inzag. Vaak ook waren er domweg geen (geschikte) onderwijzers.
In 1814 werd eindelijk in de Grondwet vastgelegd dat het onderwijs „een aanhoudend voorwerp van de zorg der Regeering" was. En zo staat het er nog steeds.
Het onderwijs is verbonden aan een roerige geschiedenis en dus een uitgelezen onderwerp voor een *Vechtkroniek*. Wie onderwijs zegt, zegt schoolstrijd. Toen de overheid in de vorige eeuw alleen het openbaar onderwijs bekostigde, trok het bijzonder (lees: christelijk) onderwijs aan de bel. Een fel debat volgde. Dit resulteerde tenslotte in een wettelijke regeling (1920). Sindsdien worden openbaar en bijzonder onderwijs gelijk behandeld.
Ook in de plaatsen die nu de gemeente Loenen vormen, heeft de schoolstrijd zijn sporen nagelaten. Overal richtten ouders, vaak na grote inspanningen, scholen op. Deze editie van de *Vechtkroniek* vertelt erover.

Ruurd Ubels

INHOUD

Onderwijs door de eeuwen heen 3
Van dorpsschool tot openbare basisschool 7
Scholen met de Bijbel 15
'De uitkomst van goed gezinde harten' 22
Van Kerklaan naar Loenen 26
Montessori in Loenersloot 30
Huishoudschool te Loenen 32

Onderwijs door de eeuwen heen

In Nederland kunnen ouders het onderwijs kiezen dat ze voor hun kinderen het beste achten: openbaar, protestants, rooms-katholiek, islamitisch enzovoorts. Nergens ter wereld wordt eenzelfde systeem geaccepteerd. Ook in ons land is dat niet altijd het geval geweest; aan het huidige onderwijsbestel is een lange ontwikkeling voorafgegaan. In de loop der eeuwen zijn er voortdurend veranderingen geweest, samenhangend met kerkelijke en politieke invloeden, met overheersing door vreemde mogendheden en met immigratie van vreemdelingen.

De kerk

Van het onderwijs in de Middeleeuwen is niet veel bekend. Nederland was toen nog geen eenheid; verschillende stammen, zoals de Franken, Friezen en Saksen, hadden zich gevestigd langs de rivieren en op de hogergelegen gronden. Onderwijs zoals wij dat nu kennen, bestond niet; de voor overleven nodige kennis en kunde leerden de kinderen van hun ouders. De Romeinse overheersing ging gepaard met de verspreiding van verschillende technieken. Het christendom, voor de verkondiging waarvan de namen van Willibrord en Bonifatius uit de geschiedenisboeken bekend zijn, verbreidde zich over de lage landen. In de Vechtstreek bracht Liudger - uit deze streek afkomstig en later bekend geworden als Sint Ludgerus - tussen 742 en 809 het evangelie. Het centrum van de christelijke godsdienst lag in Rome, toen de machtigste stad van het Romeinse rijk.

Kerk en staat waren in die tijden niet gescheiden. De bisschop van Utrecht bijvoorbeeld was zowel kerkelijk als wereldlijk bestuurder. Vaak bepaalde de godsdienst van de heerser de godsdienst van het volk.

Het onderwijs ging in de Middeleeuwen uit van de kerk. Er waren kloosterscholen, bijvoorbeeld in de bisschopsstad Utrecht. Deze waren echter alleen bestemd voor de hogere standen, doch zelfs de kinderen van de adel gingen niet allemaal naar school.

Niet gestructureerd

Ook in de volgende eeuwen bestond in de Nederlanden geen gestructureerd onderwijs. De Staten-Generaal noch de afzonderlijke gewesten hadden verantwoordelijkheid of bevoegdheden inzake het onderwijs. Het onderwijs ging nog steeds uit van de kerken en was er in de eerste plaats op gericht voor te bereiden op de kerkdienst; kinderen werden ook geoefend in koorzang.

Er waren in die tijd niet veel mensen die konden lezen en schrijven. Indien men deze kunsten beheerste werd men ook al gauw geacht les te kunnen geven aan kinderen. Na de Reformatie, een splitsing in de aloude Rooms-Katholieke Kerk, werd de leer van Calvijn in deze landen doorgevoerd.

In 1580 werd door de Staten van Utrecht de uitoefening van de rooms-katholieke godsdienst verboden. De band tussen kerk en school bleef echter bestaan: de kinderen zouden voortaan les krijgen van een gereformeerde schoolmeester. Langzamerhand werden de parochiescholen protestants. Op het platteland waren onvoldoende leerkrachten die konden voldoen aan de criteria die de nieuwe godsdienstige richting stelde.

Ook politieke invloeden deden zich gelden. De graaf van Leicester, die landvoogd werd in de Nederlanden, steunde de calvinistische groeperingen. Maar na zijn vertrek werden meer 'vreedzame' - door anderen gezien als minder principiële - bestuurders en predikanten benoemd. Eind zestiende eeuw benoemden de Staten van Utrecht een commissie die moest inventariseren hoe het met het onderwijs stond. In slechts 39 van de 58 dorpen werd les gegeven en wel door pastoors en predikanten. Doch voornamelijk door kosters die er wegens de geringe verdiensten ambten naast hadden, zoals voorzanger, bode, schout, secretaris, doodgraver of zelfs herbergier. Dit laatste werd overigens verboden omdat men een slechte invloed op de leerlingen vreesde. Vaak werd het onderwijs alleen in de wintermaanden gegeven als het werk op het land stillag.

Strenger toezicht

De synode van de Gereformeerde Kerk (thans Nederlandse Hervormde Kerk) ontwierp in 1618 een nieuwe kerkorde. Het onderwijs werd aan strenger toezicht onderworpen, zowel wat de lessen en boeken betreft als de eisen, die aan de schoolmeesters werden gesteld. De overheden werd aanbevolen de schoolmeesters voldoende traktement te betalen, maar het heeft lang geduurd eer dit overal werd ingevoerd. In verschillende dorpen kreeg de meester alleen vergoeding voor de kinderen wier ouders het schoolgeld konden betalen, arme kinderen moest hij gratis lesgeven.

In 1654 kwamen er in Utrecht verordeningen omtrent het afzonderlijk zitten van jongens en meisjes op vaste zitplaatsen en controle op spijbelaars. Spellen en lezen werd door vele dorpelingen belangrijker geacht dan cijferen, voor dit laatste moest trouwens soms extra schoolgeld aan de meester betaald worden. Vaderlandse geschiedenis werd in de loop van de zeventiende eeuw ingevoerd, in de tweede helft van de achttiende eeuw kwamen aardrijkskunde en staatsinrichting erbij.

Scholenbouw

Dorpsscholen bestonden meestal uit één vertrek dat vaak deel uitmaakte van de schoolmeesterswoning. Schrijven werd aan tafels gedaan, voor andere vakken zat men op eenvoudige bankjes. De meester zat gewoonlijk op een hoge armstoel met lessenaar, die op een platform stond.

De leerlingen kwamen om de beurt bij hem om te worden overhoord. De orde werd gehandhaafd door middel van de plak, een houten plankje, en de roede, een bos wilgentakken. De meester mocht de kinderen echter niet ,,tot bloedens toe slaan, niet op het hoofd slaan of hun benen breken". Blijkbaar ging het er niet altijd even zachtzinnig aan toe.

Gewone scholen waren bestemd voor alle kinderen: arm of rijk, protestants of rooms-katholiek. Bijscholen echter waren scholen die gehouden werden op initiatief en risico van de schoolhouder. Ze waren vaak bestemd voor kinderen die op gewone scholen niet aan hun trekken kwamen, zoals zeer jonge, katholieke of welgestelde kinderen.

Soms waren het wat later bewaarscholen en nog later kleuterscholen zouden worden genoemd, soms leken ze meer op wat men nu buitenschoolse opvang zou noemen. Ook waren er breischolen, waar een schoolhoudster een groepje meisjes naai- en breilessen gaf en hun dan tevens het abc leerde.

De bijscholen werden door de gewone schoolhouders als concurrentie gezien. Soms werd door hen aan de autoriteiten gevraagd een dergelijke school te (doen) sluiten.

Nieuwe wetgeving

Toch moeten we niet al te somber zijn over hetgeen op de dorpsscholen geleerd werd. Er waren ook goede schoolmeesters die oprecht probeerden de kinderen zoveel mogelijk te leren. Een betere onderwijswetgeving en betere salariëring waren echter noodzakelijk om de nodige verbeteringen landelijk te kunnen doorvoeren.

In de achttiende eeuw werden geleerde genootschappen opgericht die zich bezig hielden met het onderwijs. Langzamerhand kwam er ook meer aandacht voor de pedagogische en didactische kant. De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen heeft hiertoe zeker ook bijgedragen. Met de omwenteling van 1795 ontstond de mogelijkheid het onderwijs op nieuwe leest te schoeien en voor alle kinderen toegankelijk te maken. Er kwamen mensen aan het bewind die de ideeën waarover ze jarenlang hadden gedebatteerd, nu gingen uitvoeren. Ze werden vastgelegd in de wetten van 1801, 1803 en 1806. De provincie Utrecht was in 1796 al op de ontwikkelingen vooruit gelopen en was begonnen met een gewestelijke regeling. Als gevolg van een nieuwe grondwet, waarin scheiding van kerk en staat werd ingevoerd, verloor de school haar zendingsfunctie. Zij mocht geen instrument meer zijn van één bepaalde kerk, hoewel de verhalen uit de Bijbel en het bidden voor en na schooltijd gehandhaafd bleven.

Het klassikaal onderwijs werd ingevoerd, de leerstof per klas vastgelegd. De invoering van het klassikaal onderwijs had uiteraard invloed op de scholenbouw. Iedere klas moest een eigen lokaal hebben, hoewel in kleine scholen klassen noodgedwongen wel gecombineerd moesten worden. Ook werden voorschriften gegeven omtrent verlichting en hygiëne.

Een kijkje in een school voor jongens en meisjes (circa 1800). De leerlingen zitten tegenover elkaar in de banken. De meester is behulpzaam bij het versnijden van een ganzeveren pen. Bovenop een tafel staat een leerling met een bord om zijn hals, waarop te lezen staat: 'kwaatdoener'.

De Agent van Nationale Opvoeding (te vergelijken met onze minister van onderwijs) stelde schoolopzieners aan: mannen van stand, zoals hoogleraren en predikanten. In de nieuwe onderwijswetten werd het onderwijs definitief op landsniveau getild. Meer dan een bescheiden onderwijsprogramma en een karige financiering waren in verband met de schaarse geldmiddelen niet mogelijk. Maar het begin was er. In 1814, na de onafhankelijkheid, werd in de nieuwe grondwet vastgelegd dat het onderwijs „een aanhoudend voorwerp van de zorg der Regeering" werd. De Soevereine Vorst bepaalde dat de wet van 1806 de grondslag zou vormen van het Nederlandse onderwijs.

De schoolstrijd

In de loop van de negentiende eeuw ontstond verzet tegen de openbare scholen. Vele ouders wilden protestants c.q. rooms-katholiek of joods onderwijs voor hun kinderen. Bekende voorvechters van protestantsen huize waren Groen van Prinsterer, Heldring en Elout van Soeterwoude.

Later speelden de Savornin Lohman en Abraham Kuiper een grote rol. Van rooms-katholieke zijde was het vooral Schaepman die pleitte voor gelijkstelling van bijzonder en openbaar onderwijs. In de namen van scholen vinden we deze voorlieden vaak nog terug. De liberale staatsman Thorbecke verzette zich vooral tegen te grote invloed van de staat op het onderwijs. In 1900 werd de leerplicht ingevoerd: alle kinderen moesten naar school. Tot dan toe waren vele kinderen verstoken van onderwijs omdat ze moesten werken in fabrieken, mijnen en ambachten. De kinderarbeid werd dus door deze wet krachtig bestreden.

In 1905 zette het ministerie-Kuyper een flinke stap in de richting van gelijkstelling van christelijke en openbare scholen. De salarissen van alle onderwijzers zouden voortaan voor rekening van het rijk komen. In 1910 kreeg het uitgebreid lager onderwijs (ULO) een wettelijke status en in 1912 kregen de bijzondere scholen een hogere bijdrage in de kosten van de lokalen. Zo zien we langzamerhand een algehele gelijkstelling tussen het openbaar en het bijzonder onderwijs ontstaan, waarin ook de bijzondere algemene scholen deelden, bijvoorbeeld de Montessori-scholen.

Het hoger en middelbaar onderwijs werden eveneens wettelijk geregeld, evenals het beroepsonderwijs. In 1923 kwam er een rege-

ling voor het buitengewoon onderwijs, dat wil zeggen er kwamen aparte scholen voor doofstomme, blinde, zwakzinnige en slechthorende kinderen. Ook ontstonden er speciale scholen voor kinderen van schippers en woonwagenbewoners. Vaak waren aan deze scholen internaten verbonden.
In deze tijd werden ook allerlei lesmethoden vernieuwd, de stof werd aangepast aan de leeftijd van de kinderen. Het leesplankje met aap, noot, mies zal velen nog bekend voorkomen. En de boekjes over Wim en Jet, Ot en Sien zullen bij vele lezers nog herinneringen oproepen, evenals de schoolplaten over de natuur, het dorpsleven, de geschiedenis enzovoorts.
Toch bleven nog lang - vooral in de grote steden - zogenaamde standenscholen bestaan. In Rotterdam kende men tot aan de Tweede Wereldoorlog een zogenaamde havelozen (=armen)school, maar ook 'opleidingsscholen' waar het onderwijs zich richtte op toelating tot HBS en Gymnasium, onder meer door extra lessen in vreemde talen.
Gedurende de crisisjaren vóór de Tweede Wereldoorlog werd op veel scholen voeding verstrekt. Na de oorlog bleef melkverstrekking nog lang bestaan.
De oorlog had uiteraard een funeste invloed op het onderwijs: verwoeste scholen, evacuatie van gezinnen enz. Joodse scholen werden gesloten, de leerlingen en onderwijzers naar Duitse kampen gevoerd. Zoals tijdens de Franse overheersing Frans verplicht werd gesteld, werd tijdens de Duitse bezetting Duits op de scholen een verplicht vak.

Meester Gijsbertus Johannes Westendorp (1844-1915) was lange tijd verbonden aan de openbare school te Loenen

Veranderingen

We zien voortdurende veranderingen in het onderwijs, tot op de dag van vandaag. De Mammoetwet van minister Cals (eind jaren zestig) beoogde een betere doorstroming naar hogere vormen van onderwijs. De vanouds bekende ambacht- en huishoudscholen werden omgevormd tot voorbereidend beroepsonderwijs en nieuwe schooltypen werden ingevoerd. Het kleuteronderwijs is thans geïntegreerd in het basisonderwijs, de ontwikkeling naar de school als 'studiehuis' beoogt de zelfstandigheid van leerlingen te bevorderen.

A. Schras

LITERATUUR

- Berkum, Aug. van e.a., Liudger 742-809. De confrontatie tussen heidendom en christendom in de lage landen. Muiderberg, 1984
- Boekholt, P.Th,M., Onderwijsgeschiedenis, Cahiers voor Lokale en Regionale Geschiedenis, 1991
- Booy, E.P. de, Weldaet der Scholen, het plattelandsonderwijs in de provincie Utrecht van 1580 tot het begin der 19e eeuw. Stichtse Historische Reeks. Utrecht 1977
- Meysen, J.H., Lager onderwijs in de spiegel der geschiedenis 1801-1976. 's-Gravenhage 1976
- Thorbecke, J.R., Over het Bestuur van het onderwijs in betrekking tot eene aanstaande Wetgeving (herdruk). Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, Zoetermeer 1979

HET OPENBAAR ONDERWIJS IN LOENEN EN VREELAND

Van dorpsschool tot openbare basisschool

Dit artikel gaat over het openbaar lager onderwijs in onze gemeente. Het lag in de bedoeling om in dit themanummer over het onderwijs alle dorpen die tot de huidige gemeente Loenen behoren aan bod te laten komen. Waar het gaat om het openbaar onderwijs, zagen wij ons helaas genoodzaakt Nigtevecht buiten beschouwing te laten; er is te weinig bekend. Eerst zal diepgaand (archief-) onderzoek verricht moeten worden, willen we het beeld van het openbaar onderwijs in dat dorp op een verantwoorde manier kunnen schetsen. U houdt dit dus nog van ons te goed!

17e en 18e eeuw

Eeuwenlang waren kerk en onderwijs nauw met elkaar verbonden. Ook na de Hervorming die vanaf 1580 in de Nederlanden de katholieke leer verdrong, bleef dit zo. En het zou zeker nog twee eeuwen duren voor hier verandering in kwam. Van openbaar onderwijs was er dan ook in die tijd geen sprake.

De voornaamste impuls tot stichting en onderhoud van plattelandsscholen ging dan ook uit van de kerk. In haar ogen was de taak van het onderwijs allereerst gelegen in de opvoeding der jeugd tot goede christenen. De voorbereiding tot een functie in de maatschappij kwam pas in de tweede plaats. Wat dat betreft was er eigenlijk niet zoveel verschil met de scholen van vóór de Hervorming. Evenals toen leerden de kinderen gebeden, psalmzingen en cathechismus. Wel nieuw was de nadruk op het lezen: de Bijbel moest immers voor iedereen toegankelijk gemaakt worden. De kerkenraad van Maartensdijk formuleerde in 1752 een minimum-eis voor het onderwijs aan kinderen en bedeelden; zij moesten zo lang naar school gaan 'tot zij ordentelijk kunnen lezen in Godts Woord en bekwamelijk hun naam schrijven'.

Schoolmeester-koster

Ook in de persoon van de schoolmeester zien we de invloed van de kerk. Rond 1600 was er in de dorpen geen sprake van dat de schoolmeester kon leven van de opbrengsten uit de schoolgelden alleen; hij moest er dus ander werk bijdoen. Het kostersambt was daartoe bij uitstek geschikt; het was respectabel en veel van de werkzaamheden konden na schooltijd worden verricht. De schoolmeester vervulde vaak ook de functie van voorlezer en zanger in de kerkdienst en was ook vaak doodgraver. Zo ook in Loenen en Vreeland!

Vaak echter leverde dit alles nog niet genoeg op om van rond te komen. Velen zagen daarom om naar ander en meer lucratief werk. Zo was de koster van Maarssen tevens dorpssecretaris en herbergier en was de schoolmeester van Nigtevecht tevens kleermaker. De predikanten wilden aan deze ongewenste situatie zo snel mogelijk een einde maken. Op de Provinciale Synode van 1620 besloot men daarom aan de Staten van Utrecht te verzoeken de inkomsten van broederschappen, vicarieën en andere stichtingen 'ad pios usus' bijeen te brengen en uit deze gelden de schoolmeesters een vast tractement te betalen. Er waren in de dorpen nog veel gilden en broederschappen. Met name deze laatste hadden door de Reformatie hun oorspronkelijke bestemming -het verrichten van religieuze ceremonieën- verloren en de leden kwamen alleen nog maar jaarlijks bijeen voor een maaltijd. De predikanten hadden niet veel waardering voor deze 'drinkebroers' die het geld onnut verbrasten; het zou beter besteed kunnen worden aan onderwijs. In Vreeland hadden predikant en gerecht al in1605 de goederen van de Sint Anthonisbroederschap in beheer gekregen om daaruit onder andere de schoolmeester te betalen.

In zijn verzoekschrift (1605) hieromtrent schreef dominee Gerardus Stratenus (Van Straten) dat 'sijn ghemeinte in vele jaren noijt met een behoirlicke schoolmeester en is voorsien gheweest. Daerom vele haer kinderen des soomers nae Loenen ofte elders ter scholen moeten senden'. En zo laat hij zien 'onse coster

en con oick des winters egheen stichtelicke school houden overmits hij oick schout is ende derbij ander officiën (ambten), ende vele affairen heeft. Ja oick schande is dat in een herberch de schole omtrent de dronkaerts zal langher wesen; den weerdt en can bij zijn gasten niet sitten ende oick bij de schoolkinderen veel wynigher can de schole stichtelick bedient worden van één die oick dansherberch tot verderf van de ionghe ieucht ophoudt. Dat aldus des soomers in Vrelant egheen school ende des winters in de herberch werdt gehouden daer over claghen vele ende hebben al over vele jaren gedoleert'. Stratenus eindigt zijn verzoek met de woorden: 'Verhopende dat een goede scole groote stichtinghe in de ghemeynte zal geven ende wesen als ecclesie seminarium in Godts tempel'. Het rekwest werd door vele ouders ondertekend. De Staten van Utrecht beslisten dat uit de goederen van de Sint Anthonisbroederschap de woning en het tractement voor de schoolmeester mocht worden betaald.

Uit de visitatierapporten en de acta van de Utrechtse provinciale synode uit 1606 blijkt dat er toen in Vreeland inderdaad een afzonderlijke gereformeerde schoolmeester was, 'die gereformeerde boeken leert'. Hij ontving hiervoor 40 gulden per jaar. In Nigtevecht was de situatie minder ideaal; zowel in 1593 als in 1606 was de koster tevens schoolmeester en was deze 'geheel catholyck ende bitter' en zeer 'paaps-gezind'. In 1665 was de situatie nog niet echt verbeterd. De classis Amersfoort kreeg de klacht dat de schoolmeester het hele jaar geen school had gehouden, zodat de ouders hun kinderen elders moesten onderbrengen; de schoolmeester had echter beterschap beloofd!
In Loenen was in 1641 ook sprake van de combinatie van het kosters- en schoolmeestersambt. Hier was toen Anthonis Moore of Morius koster en schoolmeester. Zijn broer was schoolmeester te Abcoude. Beiden waren zonen van Anthonis Hendrikszoon Moore, schoolmeester te Nigtevecht.

Rond 1600 was de aanstelling van de koster in het algemeen een zaak van de kerkelijke overheid, die van de schoolmeester een aangelegenheid van de politieke overheid. Vóór 1619 (Synode van Dordt) kwamen de meeste kosters uit het dorp zelf, waarbij niet zelden de zoon de vader opvolgde. Voortaan echter konden alleen mannen tot koster benoemd worden die de gereformeerde leer aanhingen, in staat waren de jeugd onderwijs te geven, en bovendien dienst konden doen als voorzanger en lezer. Binnen het dorp was niet altijd een geschikte persoon te vinden, zodat er mensen van buiten moesten komen. Geschiedde aanvankelijk de benoeming door het gerecht (schout en schepenen) en de kerkeraad 'met goedvinden van de ambachtsheer', later werd de aanstelling verricht door de ambachtsheer 'na gedaan rapport van gerecht en kerkeraad'. In de 18e eeuw werd meer en meer geworven via de krant. Al vóór 1709 verschenen er advertenties in de kranten voor een onderwijzer in Vreeland!

Het schoolhuis

De 'school' in de dorpen bestond uit één vertrek, dat meestal deel uitmaakte van de schoolmeesterswoning, 'het schoolhuis'. Gezien het grote aantal kinderen dat gehuisvest moest worden, was de ruimte heel wat kleiner dan wij vandaag de dag gewend zijn. Ook moet het er 's winters flink koud geweest zijn; er werd lang niet altijd gestookt. De Loenense dominee Kickius trof bij één van zijn regelmatige bezoeken in 1651 de kindertjes geheel verkleumd in de onverwarmde school aan. Zondags maakte hij hiervan gewag in de kerk en niet tevergeefs; de collecte -bestemd voor een kachel en brandstof- bracht ruim 50 gulden op. Een heel kapitaal in die tijd!
Aangezien de schoolmeester vaak ook koster was, bevond de school zich meestal in de buurt van de kerk, vaak zelfs in het kostershuis of er vlak naast. Zo ook in Loenen. De dorpsschool bevond zich aan de Kerkstraat 5, 5a en b, waar nu het restaurant 'De Proeverij' is gehuisvest. Het pand ernaast -Kerkstraat 6- was het oude kosters- en schoolmeestershuis. Rond 1760 moesten in de school 's zomers 60 en 's winters 80 tot 90 leerlingen worden ondergebracht; naar de huidige maatstaven moeilijk voorstelbaar! In Nigtevecht telde de school gemiddeld zo'n 70 leerlingen, en in Vreeland waren er 's zomers rond de 40 leerlingen; in de winter over het algemeen meer. Waar in Vreeland de school toen gehouden werd, weten we niet precies. Was dat aan de Lindengracht, waar meester

In Loenen stond de gemeenteschool (thans De Proeverij) met de kosters-/schoolmeesterswoning (Kerkstraat 6) tegenover de zij-ingang van de Grote Kerk.

Appel in de eerste helft van de 19e eeuw school hield? Nader onderzoek moet het uitwijzen. Wel weten we dat het aantal leerlingen hier gestaag toenam; zo waren er in 1799 's winters 60 en in 1811 zelfs 140 leerlingen in Vreeland. Anders dan nu in de regel het geval is, kende men in die tijd nog geen klassikaal onderwijs. De leerlingen van alle leeftijden zaten bij elkaar in één lokaal en kwamen om beurten bij de meester om zich te laten overhoren of om werk te laten nakijken. Er werd veel heen en weer gelopen; de 17e en 18e eeuwse scholen waren ongetwijfeld naar onze maatstaven heel rommelig. In de dorpsscholen van toen, met een steeds wisselend aantal leerlingen, was hoofdelijk onderwijs de enig mogelijke methode.

In de meeste dorpen was een school. In de provincie Utrecht lagen de dorpen niet zo ver van elkaar en de spreiding over de provincie was vrij gelijkmatig. De meeste kinderen zullen dan ook niet meer dan een half uur nodig hebben gehad om de dichtsbijzijnde school te bereiken. Er waren echter ook afgelegen boerderijen en gehuchten; de bewoners daarvan voelden toch veelal behoefte aan een school in de buurt, vooral voor de kleinere kinderen. Ook konden sloten en plassen dwingen tot het maken van een omweg. Daarom gingen veel kinderen uit Oud Over en Mijnden (vroeger gemeente Loosdrecht) in Loenen op school. Hier en daar gelukte het buurtscholen in het leven te roepen, ook wel bijscholen genoemd. Maar deze scholen hadden vaak een kortstondig bestaan. In 1692 klaagde de schoolmeester van Loenen erover dat een zekere David Joosten van Cralingen in Nieuwersluis een bijschool hield. De Staten van Utrecht bevalen sluiting en Van Cralingen gehoorzaamde zij het onder protest. De Loenense schoolmeester ondervond ook concurrentie van een zekere Mary Hijnen. Ondanks de verzekering 'dat sij maar de kinderen bewaart voor de luiden', moest ook zij haar schooltje sluiten. In Baambrugge was een dorpsschool, met een bijschool in het naburige Loenersloot; in 1759 was er te Loenersloot sprake van een kinderschooltje voor spellen en lezen.

Aan het einde van de 18e eeuw was er weinig veranderd aan de fundamentele doelstelling van het onderwijs: opvoeding der jeugd tot goede lidmaten van de gereformeerde kerk. Ook in de wijze waarop het onderwijs gegeven werd, was weinig veranderd. Toch zijn er aanwijzingen dat ook gaandeweg wel iets aan het veranderen was;

de school werd naast een zaak van de kerk, meer en meer ook een zaak van de ouders, die meer belangstelling kregen voor en betrokken raakten bij het onderwijs dan in het begin van de 17e eeuw het geval was. Onderwijs werd steeds meer het middel om kinderen op te voeden tot vlijtige leden der maatschappij (opvoeding tot burgerdeugden).

19e en 20e eeuw

In de eerste helft van de 19e eeuw was er nog geen scherpe tegenstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs. In de Schoolwet van 1806 stond het beginsel van gemengde scholen voorop; het onderwijs was er voor alle leerlingen ongeacht geloofsovertuiging. Doel was de kinderen op te voeden in 'alle maatschappelijke en christelijke deugden'. De lagere school uit die tijd kan worden gezien als een algemene school met een christelijke geest. Zo ook de dorpsschool aan de Kerkstraat (nrs.5, 5a +b), waar in 1816 Gerrit Mulder schoolmeester was. In datzelfde jaar werd aan Nicolaas Pieter Sames toegestaan een bijzondere school te openen, en wel een Franse dag- en kostschool. Deze school was gehuisvest in het latere gemeentehuis van Loenen aan de Rijksstraatweg. Er waren 14 dagleerlingen en 13 inwonenden.

FEESTPROGRAMMA

voor den 6en Mei 1907 ter gelegenheid van het 40-JARIGE JUBILEUM van den Heer L. RUINEN, Hoofd der school te LOENEN.

VOORMIDDAGS 11 URE.

Liederhulde door de leerlingen der School.

1. Welkom.
2. Feestlied.
3. Levenszee.
4. Feestmarsch.

Aanbieding van het huldeblijk der oudleerlingen.

NAMIDDAGS 2—4 Receptie (in de school.)

'S AVONDS 7 UUR.

Feestavond aangeboden aan den Jubilaris door de leerlingen der School.

1. Welkomstlied. . PH. LOOTS.
2. Poppenliedje. . MEVR. LAMBREECHTS-VOS
3. Kindersymphonie J. HAYDN.
4. Lied der Dwergjes E. JACQUES-DALCROZE.

PAUZE

5. Een vroolijke sledevaart F. X. CHWATAL.
6. De schoonste Feestdag cantate CATH. RENNES.

Van confessionele zijde kwam er al spoedig verzet tegen een algemene -openbare- school. De grondwet van 1848 schreef vrijheid van onderwijs voor. De overheid droeg echter financieel niet bij aan het andersoortig onderwijs. Pas na een lange strijd, de zogenaamde schoolstrijd, werd de financiële gelijkstelling met het openbaar onderwijs in 1920 een feit. Ondertussen richtten ouders in samenwerking met de plaatselijke kerken zelf scholen op.

Op grond van art.64 van de Onderwijswet van augustus 1857 moest de plaatselijke schoolcommissie ieder jaar verslag opmaken 'van den toestand van het lager onderwijs in de gemeente'. In het verslag van 1858 maakte men gewag van het bestaan van een openbare en een bijzondere (christelijke) school. Deze laatste bevond zich aan de Grutterstraat. De gemeenteschool bevond zich in 1858 nog steeds aan de Kerkstraat en werd in dat jaar door 168 leerlingen bezocht. Hierbij waren ook kinderen uit de gemeenten Loenersloot en Loosdrecht, waarmee sinds 1 mei 1817 een overeenkomst bestond voor leerlingen uit de buurtschappen Mijnden en Oud Over.

In de gemeenteschool werd sinds 1858 's avonds herhalingsonderwijs gegeven voor leerlingen van 12 tot 30 jaar. Gedurende dat jaar werd iedere week aan 27 mannen en aan 18 vrouwen twee en een half uur les gegeven in lezen, schrijven, rekenen en kennis der natuur. Dit onderwijs werd georganiseerd en betaald door de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. Hoofdonderwijzer was Henk Mulder, die overigens ook nog koster en voorzanger was in de hervormde kerk, evenals aanspreker en opzichter van de algemene begraafplaats. Als onderwijzer genoot hij een jaarlijks inkomen van 1100 gulden (200 gulden tractement en 900 gulden uit de schoolgelden). Hiervan betaalde hij twee hulponderwijzers (respectievelijk 80 en 100 gulden per jaar) en verstrekte hij hen kost en inwoning.

Gezien het grote aantal leerlingen in 1858 (168 leerlingen) is het niet verwonderlijk dat de school aan de Kerkstraat al gauw te klein werd. Een nieuwe school werd noodzakelijk. In 1890

Een klas van de openbare lagere school (Rijksstraatweg) met meester Blok in 1923.

werd begonnen met de bouw van een nieuwe gemeenteschool en in de loop van 1891 kon het nieuwe gebouw aan de Rijksstraatweg 100 (het gebouw dat tot voor kort in gebruik was als brandweerkazerne) in gebruik genomen worden.

Kleuteronderwijs

Naast de gemeenteschool en de christelijke school, was er in Loenen in 1862 ook een soort kleuterschool, de 'bewaarschool' van mejuffrouw Hendt, die werd gehouden op Rozerust aan de Dorpstraat 19-21 voor kinderen van alle gezindten. Deze particuliere school leidde echter financieel gezien een kwijnend bestaan. In de loop van 1863 werd door de plaatselijke afdeling van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen besloten de school van mejuffrouw Hendt over te nemen. Hiertoe werd in augustus 1863 het pand Dorpsstraat 70 aangekocht en op 1 november van dat jaar werd de 'Algemeene Bewaarschool' geopend. De school werd tot augustus 1864 door zo'n 60 kinderen bezocht en voorzag dus duidelijk in een behoefte. Na de opheffing van de plaatselijke afdeling van 'het Nut' in 1905, bezat de 'Algemeene Bewaarschool' echter geen enkele rechtspersoonlijkheid meer. Daarom werd uiteindelijk in november 1932 van gemeentewege de stichting 'De Algemeene Bewaarschool' opgericht voor kinderen van 3 tot 6 jaar. Formeel was dit een particuliere stichting met gemeentelijke subsidie. De school bleef voorlopig gehuisvest aan de Dorpsstraat 70.

In 1954 besprak men op gemeentelijk niveau de mogelijkheid tot oprichting van een openbare kleuterschool. Dit hield verband met de toen in voorbereiding zijnde Wet op het Kleuteronderwijs van 1955. Bij raadsbesluit van 8 november 1955 werd uiteindelijk besloten de 'Algemeene Bewaarschool' per 1 januari 1956 om te zetten in een openbare kleuterschool. Men maakte hiervoor gebruik van het gebouw van de voormalige openbare lagere school van de gemeente Loosdrecht te Oud Over (nr.20). Deze school was met ingang van 1 september

In de klas van meester Van Meurs op de openbare lagere school van Oud Over. Op de foto: Annie Visser, Klaas Maasakker, Betsy Spijker, Theus Hennipman, Marietje van Manen en Willy Stravers.

1952 opgeheven als gevolg van de overgang van dit gebied naar de gemeente Loenen. Het gebouw dateerde van 1895 en was oorspronkelijk het schoolgebouw met onderwijzerswoning van de gereformeerde kerk te Loenen. De kleuterschool werd 11 februari 1957 officieel geopend en kreeg de naam 'Klimop'.
Ook in Loenersloot werd in 1965 een openbare kleuterschool gesticht. In 1985 besloot men - gezien het geringe aantal leerlingen- deze niet uit te breiden tot een openbare basisschool. Zoals u in een volgend artikel kunt lezen, werd toen door de ouders gekozen voor de oprichting van een bijzondere school in de geest van Maria Montessori.

Voortgezet onderwijs

Naast openbaar lager onderwijs kon men in Loenen ook voortgezet onderwijs volgen. Al vanaf 1910 was er sprake van een openbare ULO-school, verbonden aan de gemeenteschool. Vanwege het geringe aantal leerlingen werd deze opleiding verschillende malen - in 1933 en 1950 - met opheffing bedreigd. Uiteindelijk werd bij raadsbesluit van 27 juli 1956 besloten de ULO met ingang van 1 september 1956 op te heffen.

In de jaren zestig zijn nog discussies gevoerd over de vestiging van een streeklyceum aan de Kerklaan. Loenen heeft zich hier zeer sterk voor gemaakt. Dorpsnotabelen als Kappeyne van de Coppello mengden zich in de strijd -er waren meer gemeenten die graag zo'n streekschool wilden- en de zaak haalde meerdere malen de krant! Uiteindelijk ging Breukelen strijken met de eer; in 1964 werd besloten dat de Rijks-HBS (voorloper van de huidige scholengemeenschap Brocklede) in Breukelen werd gevestigd en Loenen had het nakijken. Voor de huishoudschool die Loenen ook nog bezat, verwijs ik u naar de achterzijde van dit nummer van de *Vechtkroniek*.
Graaf Florisschool

De openbare school van Loenen was inmiddels uit zijn jasje gegroeid. Het gebouw aan de Rijksstraatweg voldeed niet meer. In maart 1966 besloot de gemeenteraad dat er een nieuw vierklassig gebouw moest komen dat aan de eisen des tijds kon voldoen. Op 22 december van datzelfde jaar nog werd aan de Keizer Ottolaan de eerste paal geslagen. Op voordracht van de oudercommissie kreeg de school de naam 'Graaf Floris'. De opening van het nieuwe schoolgebouw vond plaats op 28 september 1967 door

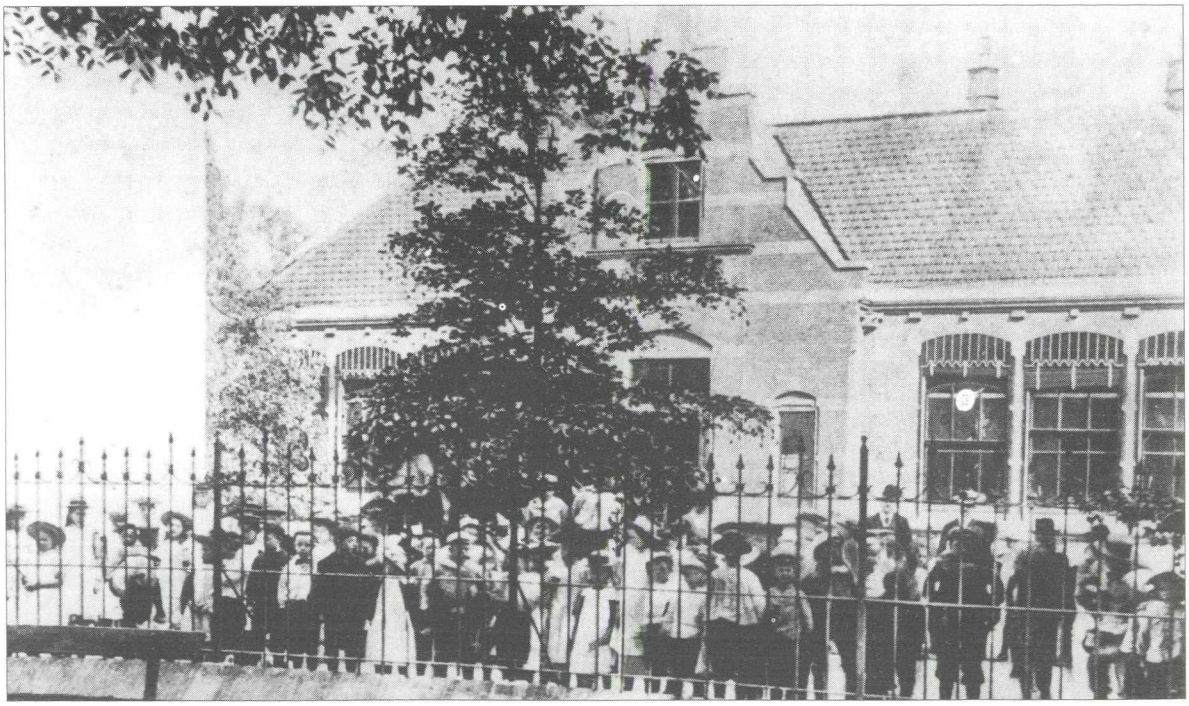

De openbare lagere school aan de Rijksstraatweg te Loenen in het begin van deze eeuw.

het toenmalig hoofd der school, de heer Knol. In 1974 werd -na een grondige verbouwing en uitbreiding van het gebouw- ook de openbare kleuterschool ondergebracht in de school aan de Keizer Ottolaan/Hoflaan.
Dit jaar bestaat de Graaf Florisschool dus officieel 30 jaar. De school heeft dit onlangs gevierd met een reünie voor de oud-leerlingen; en de huidige leerlingen zien we trots rondlopen met een Graaf Floris-tas!

Vreeland

In Vreeland vierde men in 1981 het 25-jarig bestaan van de openbare Burgemeester Sprengerschool. Vlak na de Tweede Wereldoorlog werd al snel duidelijk dat als gevolg van de naoorlogse geboortegolf en de daarmee samenhangende nieuwbouw in Vreeland, het leerlingenaantal spoedig zou stijgen. In 1947 werden daarom concrete plannen gemaakt voor de bouw van een nieuwe school. Daarbij kwam dat het oude gebouw, een school met slechts twee klassen, in dermate slechte staat verkeerde dat vernieuwing dringend noodzakelijk was. De school was sinds 1862 ondergebracht in het gemeentehuis aan de Raadhuislaan en sindsdien was er nauwelijks iets veranderd. Het hoofd van de school, de heer Overhoff, had zelfs al de voorkamer van zijn woning (ook in hetzelfde pand ondergebracht) ter beschikking gesteld ten behoeve van de school. Later, toen hij zelf weer over de ruimte wilde beschikken, werd een lokaaltje gevonden in de Breedstraat (nr.7), waar nu een meubelrestaurateur is gevestigd. Kortom, een nieuw schoolgebouw was hard nodig! In 1954 telde de openbare school 82 leerlingen en 3 leerkrachten. De nieuwe school werd gebouwd naar model van een bestaande school in een dorp in de Betuwe. Op 16 juni 1956 werd de school, gevestigd aan de Niftarlakelaan; officieel in gebruik gesteld door de toenmalige burgemeester Sprenger. De school werd later naar hem vernoemd.

De eerste poging om een openbare kleuterschool te stichten vond plaats in 1955. Er was een soort bewaarschooltje aan de Voorstraat. Dit schooltje werd gefinancierd door de hervormde gemeente van Vreeland en de ouders. Door de beperkte financiële middelen was dit schooltje zeer sober ingericht. Er kwamen kinderen in de leeftijd van 2 tot 6 à 7 jaar. In die tijd bestond er in Vreeland

De huidige openbare school te Vreeland aan de Niftarlakelaan, tot voor kort bekend onder de naam Burgemeester Sprengerschool.

nog een soort schoolstrijd tussen het openbaar en het confessioneel onderwijs. Er gingen wel 'openbare' kinderen via dit confessionele kleuterschooltje naar de christelijke school, maar omgekeerd kwamen er op deze manier geen confessionele kinderen op de openbare school. Dat kon natuurlijk niet! Gesteund door het plaatselijk bestuur van de Vereniging voor Volksonderwijs werd een handtekeningenaktie gestart om een openbare kleuterschool te stichten. Er werden 32 handtekeningen verzameld, het absolute minimumaantal dat nodig was. Getracht is toen nog om samen met de confessionelen een soort neutrale kleuterschool te stichten, maar ook deze poging strandde.

Bijna tien jaar later, in 1964, kort na de gemeentelijke herindeling van de Vechtstreek, diende de plaatselijke afdeling van de Vereniging Volksonderwijs mede namens de ouders van 33 kinderen, opnieuw een verzoek in om een openbare kleuterschool te mogen oprichten. Op 29 september 1964 besloot de raad van Loenen, tot welke gemeente Vreeland nu behoorde, tot de bouw van een openbare kleuterschool in de dorpskern van Vreeland.
Het duurde evenwel nog tot 1968, eer met de bouw begonnen werd en uiteindelijk pas op 28 augustus 1970 werd de openbare kleuterschool aan de Fetha officieel in gebruik genomen. In 1973 kreeg de school de naam 'de Blokkendoos'. Later verhuisde de kleuterschool naar het gebouw van de openbare basisschool aan de Niftarlakelaan.
Overigens is het opvallend dat in 1970 de christelijke en de openbare kleuterschool beide evenveel leerlingen hadden; ieder 38 kleuters. Het verschil was echter dat de openbare kleuterschool haar leerlingen voornamelijk uit de nieuwe wijk betrok; slechts 1/3 van de leerlingen kwam uit het oude dorp, terwijl 90 procent van de leerlingen van de christelijke school uit het oude dorp kwam. Waarschijnlijk speelde hierbij de ligging van de scholen een belangrijke rol.

Fusie

In 1995 vond een fusie plaats tussen de openbare Burgemeester Sprengerschool te Vreeland, en de openbare lagere school Polderheem te Nigtevecht. Reden was het geringe aantal leerlingen van deze twee scholen. Een zelfstandig voortbestaan was uitgesloten; samen doorgaan kon wel. De scholen te Vreeland en Nigtevecht gaan sindsdien door het leven als 'de Tweemaster' en werken nauw samen met de openbare basisschool Graaf Floris in Loenen.
Op 1 oktober 1995 had de Graaf Florisschool 93 leerlingen en de Tweemaster-lokatie Vreeland 39 en de lokatie Nigtevecht 65 leerlingen. Ter vergelijking geven we hier ook nog even de leerlingenaantallen van de bijzondere scholen op 1 oktober 1995: de christelijke basisschool "t Fundament' in Loenen 123 leerlingen, de christelijke school te Vreeland 147 leerlingen, de christelijke basisschool 'de Flambouw' te Nigtevecht 105 leerlingen; de rooms-katholieke basisschool 'Ludgerus' in Loenen 174 leerlingen en tenslotte de Montessorischool te Loenersloot 48 leerlingen.

Alhoewel de samenleving zich kenmerkt door een toenemende ontkerkelijking, zien we tegelijkertijd dat de protestantse en de katholieke basisscholen in onze gemeente zich in een behoorlijke populariteit mogen verheugen. Zouden de ouders, die vaak zelf niet meer kerkelijk zijn, menen dat daar de opvoeding in normen en waarden beter gewaarborgd is? Of zou ook de ligging van de school vaak bepalend zijn voor de uiteindelijke schoolkeuze? Wie zal het zeggen!

Fenna Brouwer

BRONNEN

- Archief gemeente Loenen 1819-1943
- Archief gemeente Loenen 1944-1964; 1964-1988; 1989-1997
- Archief gerecht Vreeland 1574-1811
- Archief gemeente Vreeland 1811-1964

- Aalderink, H.J., Jhr. J.A.F. Backer vertelt...Vreeland 1995

- Booy, E.P. de, Weldaet der scholen. Het plattelandsonderwijs in de provincie Utrecht van 1580 tot het begin der 19e eeuw. Stichtse Historische Reeks. Bloemendaal 1977

- Linde, S. van de, 1000 jaar dorpsleven aan de Vecht. Loenen aan de Vecht 953-1953. Loenen aan de Vecht 1953

- 25 jaar Openbare Basisschool Vreeland. Jubileumboekje, samengesteld door A. Halewijn, I. Hartsuiker en W. Veldkamp. Vreeland 1981

PROTESTANTS-CHRISTELIJK ONDERWIJS IN LOENEN

Scholen met de Bijbel

Elk dorp in onze gemeente had vroeger één school. Tot in de negentiende eeuw ging men uit van het principe van de gemengde school. Daar werd onderwijs gegeven aan kinderen vanuit verschillende geloofsrichtingen. De leerlingen werden opgeleid tot „alle maatschappelijke en christelijke deugden".
Het godsdienstonderwijs werd overgelaten aan de kerkelijke gemeente, waartoe de kinderen behoorden. In de dorpskernen in de gemeente Loenen was dat voor de meeste leerlingen de hervormde gemeente. Alle kinderen van het dorp gingen dus naar dezelfde school.
In de loop van de negentiende eeuw kwam hier verandering in. Bij rooms-katholieken en gereformeerden ontstond ontevredenheid over de ontwikkelingen op de gemengde scholen. Gereformeerden klaagden over verandering van het godsdienstige karakter van die scholen onder invloed van de in de Nederlandse Hervormde Kerk opkomende ethische en moderne richtingen. Rooms-katholieken klaagden over het toenemende godsdienstloos onderwijs op de scholen.

Onderwijsvrijheid

De grondwet van 1848, grotendeels het werk van J.R. Thorbecke (1798-1872), bracht vrijheid van (het geven van) onderwijs. De overheid bleef zorgen voor het publieke onderwijs, maar het bijzonder onderwijs werd niet meer uitgesloten. Dit grondrecht werd nader uitgewerkt in de schoolwet van 1857 (ministerie-Van der Brugghen). De overheid kwam de besturen van bijzondere scholen toen nog op geen enkele wijze financiëel tegemoet. Bovendien stelde de wet zulke eisen aan het oprichten en inrichten van scholen, dat het heel moeilijk was om bijzondere scholen te stichten.
Voorstanders van bijzonder onderwijs hadden grote bezwaren tegen de schoolwet van 1857, ook om principiële redenen. Want de bepaling dat niemand door het onderwijs in zijn godsdienstige overtuiging gekwetst mocht worden, eiste in feite dat er neutraal onderwijs zou worden gegeven.
Het aantal protestants-christelijke scholen groeide vooral sinds de oprichting van een tweetal landelijke verenigingen: in 1860 de Vereniging voor Christelijk Nationaal Onderwijs en in 1868 de Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs. Na de Tweede Wereldoorlog fuseerden beide met de in 1890 opgerichte Vereniging voor Christelijk Volksonderwijs tot één landelijke vereniging voor protestants-christelijk onderwijs.

Anti-revolutionairen

Belangrijke invloed op de groei van protestants-christelijke scholen had ook de anti-revolutionaire stroming in de politiek. De activiteiten van deze stroming, onder meer op het terrein van het christelijk onderwijs, liepen in 1879 uit op de oprichting van de Anti-Revolutionaire Partij als eerste landelijke politieke partij in Nederland. Leidende personen in deze politieke stroming waren G. Groen van Prinsterer (1801-1876) en A. Kuyper (1837-1920).
Abraham Kuyper, predikant, journalist en politicus, hield in 1869 de openingsrede voor de Vereniging voor Christelijk Nationaal Onderwijs (Het Beroep op het Volksgeweten). Hij noemde de bevoordeling van de openbare school in tegenspraak met het volkskarakter. Kuyper wilde de feitelijke religieuze verscheidenheid binnen het volk aanvaard zien. Hij stelde dat de openbare school in strijd is met de liefde voor de godsdienst, dat de gemengde school gewetens dwingt en families iets biedt wat ze niet wensen voor hun kinderen. De schoolwet van 1857 legde in handen van de staat, wat de burgerij zelf zou kunnen doen. Deze kritiek liep uit op het aannemen van een motie. Daarin werd de omschrijving in de schoolwet van 1857 dat het openbaar onderwijs opleidt tot alle „christelijke en maatschappelijke deugden", onjuist genoemd. Het woord 'christelijk' zou hieruit geschrapt moe-

ten worden. Door deze vergadering kreeg de strijd voor het bijzonder onderwijs een behoorlijke impuls.
De onderwijskwestie was een belangrijk strijdpunt in de aanzet tot een politiek program (1871) voor de anti-revolutionaire stroming in de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Dit punt werd als volgt omschreven: „handhaving van gewetensvrijheid bij het volksonderwijs". Groen van Prinsterer en Kuyper bedoelden hier heel concreet mee dat artikel 194 van de grondwet moest worden herzien; de vrije (bijzondere) school moest regel worden en de overheidsschool (het openbaar onderwijs) aanvulling.
De acties van de orthodoxe protestanten tegen de schoolwet-Van der Brugghen werden gekanaliseerd door de oprichting van het Anti-Schoolwetverbond met vele plaatselijke afdelingen. Deze afdelingen werden in 1879 omgezet tot kiesverenigingen van de landelijke Anti-Revolutionaire Partij (ARP).

Subsidie

In 1878 werd een nieuw ontwerp-schoolwet (ministerie-Kappeyne van de Coppello) aan de volksvertegenwoordiging voorgelegd. Dit liberale wetsontwerp bracht belangrijke verbeteringen in de bouw en inrichting van scholen en in de positie van de onderwijzer. Maar subsidie voor het bijzonder onderwijs werd opnieuw geweigerd. Vooral in kringen van anti-revolutionairen was de verontwaardiging groot. Door de nieuwe bepalingen dreigde het onderwijs dusdanig duurder te worden, dat de exploitatie van bijzondere scholen in gevaar kwam.
Onder leiding van hun voorman Abraham Kuyper zetten de voorstanders van het christelijk onderwijs een handtekeningenactie op touw om koning Willem III over te halen de wet van 1878 niet te ondertekenen. Dit Volkspetitionnement leidde echter niet tot het gewenste resultaat.
Van belang is dat ook in Loenen, Nigtevecht en Vreeland diverse personen het petitionnement ondertekenden. Veel van deze ondertekenaars komen we jaren later tegen als oprichters van de gereformeerde kerken. Het spreekt vanzelf dat zij ook snel het oprichten van een bijzondere school ter hand namen.

Kuyper was niet alleen in de schoolstrijd de leidende figuur maar ook in de kerkelijke strijd binnen de Nederlandse Hervormde Kerk. De strijd was erop gericht om de kerk van binnenuit in orthodoxe zin te hervormen. De acties van Kuyper en de zijnen leidden in 1886 echter tot afsplitsingen van groepen mensen, die in hun woonplaatsen gereformeerde kerken oprichtten. Deze scheuring in de Nederlandse Hervormde Kerk staat bekend als de Doleantie.

Gereformeerd

Ook in Nigtevecht, Loenen en Vreeland ontstonden gereformeerde kerken: in Nigtevecht op 26 maart 1888, in Loenen op 4 februari 1891 en in Vreeland op 11 maart 1891. De kerkenraden van die kerken ijverden vrijwel vanaf het begin voor de oprichting van bijzondere scholen.
De huidige drie protestants-christelijke basisscholen in de gemeente Loenen komen alle drie voort uit de hierboven geschetste traditie. Gelet op hun ontstaansgechiedenis is het begrijpelijk dat deze scholen aanvankelijk een gereformeerd karakter droegen en bevolkt werden door kinderen van gereformeerde ouders. De kerkenlijke afscheidingsbeweging in het laatste kwart van de vorige eeuw (de Doleantie) veroorzaakte lange tijd een grote kloof tussen hervormden en gereformeerden. Maar na enkele decennia zochten beide groepen meer toenadering tot elkaar, het eerst op het gebied van het lager onderwijs. De schoolbesturen kwamen in handen van hervormden en gereformeerden samen. De scholen kregen in de loop der tijd steeds meer een algemeen protestants-christelijk karakter.

Nigtevecht

De schoolvereniging 'Onze Hulp is in de Here' te Nigtevecht is in 1890 opgericht. De eerste vergadering van het bestuur vond plaats op 18 september onder voorzitterschap van A.F. Welman. Secretaris was J.H. Visse. De andere bestuursleden waren: A. van den Bijl, G. van Dijk, W.G. Hulsman, P.H. Kersbergen en C. Randeraad.
De kerkenraad van de gereformeerde kerk had in de weken daarvoor al enig voorwerk verricht. Hij had de statuten opgesteld en een

advertentie voor een hoofdonderwijzer geplaatst in de Standaard, het dagblad waarvan dr. A. Kuyper hoofdredacteur was. Het bestuur kon derhalve in zijn eerste vergadering direct van start gaan.
Het salaris van de hoofdonderwijzer werd vastgesteld op 700 gulden per jaar met vrije woning. Voor dat salaris moest hij ook voorlezer in de kerk zijn . Vele sollicitanten meldden zich. De selectie leidde tot het aanstellen van R. Faber te Breukelen.
Tijdens de algemene ledenvergadering op 2 oktober vond inschrijving van leerlingen plaats: er werden 29 kinderen opgegeven, waarvan één beneden de zes jaar en drie boven de twaalf jaar. Een schoolgebouw was er nog niet; de gereformeerde kerk werd tevens gebruikt als school. De opening van de school vond plaats op dinsdag 3 december 1890 om half zeven. Dr. G. van Goor, gereformeerd predikant te Bunschoten, hield de openingsrede.
Het aantal leerlingen nam in het eerste jaar behoorlijk toe. Tijdens de algemene jaarvergadering op 8 december 1891 kon de voorzitter meedelen, dat veertig leerlingen onderwijs ontvingen op de dagschool, ruim twintig leerlingen onderwijs volgden in nuttige handwerken en tien leerlingen de avondschool bezochten.
Voor al dit onderwijs moesten de ouders zelf de kosten betalen. Het bestuur had wel pogingen in het werk gesteld om subsidie te ontvangen, maar dat was nog niet gelukt. In 1892 ontving het bestuur bericht dat het rijk 250 gulden per jaar zal bijdragen. De diaconie van de kerk zegde een bedrag van 25 gulden per jaar toe. Het resterende bedrag (geschat op ongeveer 800 gulden per jaar) moest door de ouders via schoolgelden en vrijwillige bijdragen bijeen worden gebracht.

Nieuwe school

Het kerkgebouw te Nigtevecht voldeed na verloop van jaren steeds minder. Bovendien stelde de wetgever steeds hogere eisen aan de inrichting van een school. Daardoor ontstond behoefte aan een nieuw schoolgebouw.
Overleg met de kerkenraad leidde tot een oplossing; op 12 december 1901 bood de kerkenraad aan het schoolbestuur het stuk grond naast de kerk gratis aan. Op diezelfde datum besloot het bestuur een school voor zestig leerlingen te laten bouwen. De belangrijkste opdracht was om het benodigde bedrag bijeen te verzamelen. Dat lukte in vrij korte tijd; op 23 april 1903 kon de eerste steen worden gelegd door W.G. Hulsman, voorzitter van het bestuur. De plechtige opening vond plaats op 1 september 1903.
Tijdens de ledenvergadering van de vereniging op 23 november 1909, hield het hoofd der school, de heer R. Faber, een referaat over de neutraliteit van de openbare school. Uit hetgeen daarover is genotuleerd blijkt dat in die tijd de tegenstellingen tussen voorstanders van openbaar en bijzonder onderwijs nog zeer scherp waren. Volgens de notulen van die jaarvergadering bracht Faber onder meer het volgende naar voren: „De geschiedenis des Vaderlands kan en mag niet geleerd worden zonder over de schepper en regeerder van hetzelven te spreken. Zingen en bidden kunnen niet neutraal zijn. Eerlijkheid kan pas geleerd worden als men weet dat er ook oneerlijkheid bestaat. Op de openbare school mag de wortel van dit kwaad niet genoemd worden, omdat men dan de neutraliteit schendt. Een school die neutraal onderwijs wil geven kan niet anders dan leugens leren."
Faber noemde de openbare school een „sectenschool".

Aantal leerlingen

Met het aantal leerlingen bleef het niet zo goed gaan als in het begin. In 1909 bezochten 28 leerlingen de school. In de jaren daarna steeg het aantal leerlingen weer tot 43 (1915). Toen het aantal van ongeveer dertig was bereikt, kon naast de hoofdonderwijzer een onderwijzeres worden aangesteld. De financiële toestand bleef moeilijk, omdat ouders en belangstellenden tot omstreeks 1921 zelf een groot deel van de kosten moesten opbrengen.
Bij aanvaarding van de Lager onderwijswet-1920 werd de financiële gelijkstelling van het openbaar en bijzonder onderwijs een feit. De christelijke school deelde vanaf 1922 op dezelfde wijze in de rijkssubsidie als de openbare school.
Op 8 december 1915 werd het 25-jarig bestaan van de school gevierd. De kinderen kregen die dag vrijaf. „Zij werden in de mid-

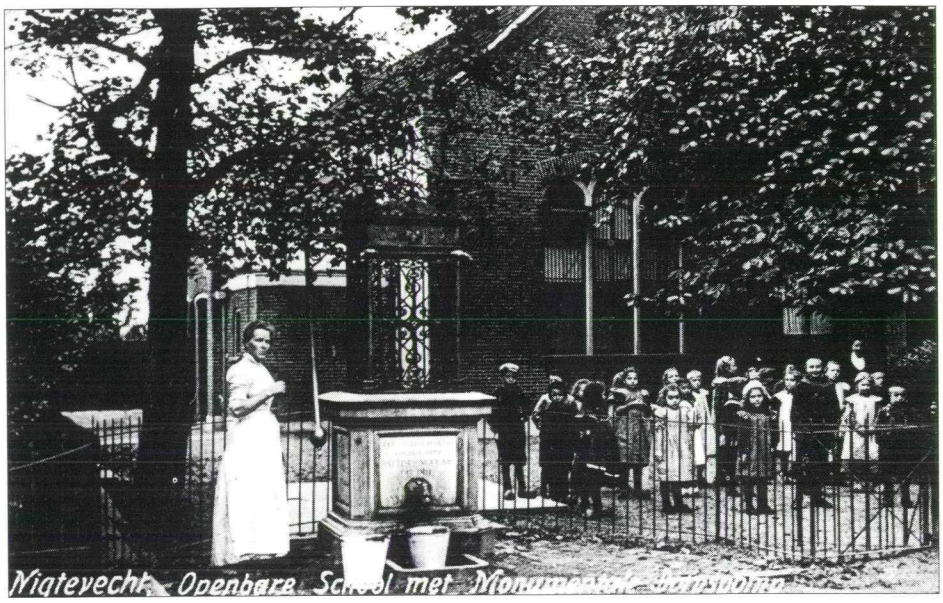

De openbare lagere school te Nigtevecht, circa 1900, vanaf 1928 een tijd lang in gebruik als christelijke lagere school.

daguren feestelijk onthaald op chocolade en broodjes. Bovendien zijn zij aangenaam bezig gehouden met kinderspelen, waarbij ook belooningsprijsjes beschikbaar gesteld werden. De avond werd besteed aan een bijeenkomst met oud-leerlingen, ouders en belangstellenden."

Moeilijkheden

In een terugblik over de eerste periode van de school, vermelden de notulen van het bestuur, dat de school nogal wat moeilijkheden heeft doorgemaakt. Tekorten in de kas en daling van het aantal leerlingen waardoor de school gevaar liep onder de grens van 25 te zakken en daardoor de rijkssubsidie te verliezen.

Eén van de oorzaken van het teruglopen van het aantal leerlingen was de tegenwerking van de hervormde predikant die al zijn gezag en invloed aanwendde om de kinderen van de gereformeerde school af te houden, ,,wat hem echter bij eenigen niet heeft mogen gelukken". Mede door aanvulling met enkele leerlingen van buiten de gemeente kon het wegvallen van de rijkssubsidie worden voorkomen.

In 1923 kwam van de kant van de nieuwe hervormde predikant het voorstel om met het oog op het aanstaande vertrek van het hoofd van de openbare school de beide scholen ineen te doen smelten. Zover is het niet gekomen. Wel zijn de statuten en het huishoudelijk reglement zodanig veranderd dat de school een christelijk nationale school werd, dus voor kinderen van hervormde en gereformeerde ouders samen.

De samenwerking tussen hervormden en gereformeerden had tot gevolg dat het aantal leerlingen steeg tot 46. En de groei ging nog door ten koste van het aantal leerlingen op de openbare school. De christelijke school werd daardoor al gauw te klein, terwijl de openbare school te groot werd.

Na moeizaam overleg met het gemeentebestuur werd in 1928 besloten de beide scholen van gebouw te laten ruilen. De school bij de dorpspomp werd toen de christelijke school. De leerlingen van de openbare school kwamen in de school naast de gereformeerde kerk. Het zal duidelijk zijn dat deze ruiling heel wat voeten in de aarde heeft gehad.

Nieuwe school

Ondertussen bleef de school groeien. Telkens moest een oplossing gevonden worden voor uitbreiding van de school. In de jaren vijftig werd zelfs de consistorie van de gereformeerde kerk als klaslokaal gebruikt. Er moest een nieuw schoolgebouw komen.

Na veel voorbereidend werk door het bestuur kon op 22 januari 1962 de eerste paal geslagen

worden. De nieuwe school onder de naam 'Flambouw' kon tegen het einde van dat jaar in gebruik worden genomen. Na die tijd kwamen de onderwijsvernieuwingen. De samenleving veranderde en daardoor ook de school. Onder de veelgeroemde leiding van de heren J. van der Linden en A. Letteboer is de school een eigentijdse christelijke basisschool geworden.

Loenen en Vreeland

De kerkenraden van de gereformeerde kerken van Loenen en Vreeland vormden een combinatie voor het beroepen van een predikant.
De eerste predikant was ds. W. Maan (1848-1938), een warm voorstander van het christelijk onderwijs. Maan stimuleerde de oprichting van een gezamenlijke school met de bijbel. Op 6 december 1894 besloten mensen uit Loenen en Vreeland een schoolvereniging te stichten met als doelstelling een school op gereformeerde grondslag op te richten. Het bestuur werd samengesteld uit zeven leden. Uiteraard werd ds. W. Maan voorzitter. Daarnaast zijn drie bestuursleden uit Loenen en drie uit Vreeland in het bestuur gekozen. Loenen leverde de bestuursleden K.E. Steenhuizen, H. van Heteren en C. Vogel. De bestuursleden H. van Emmerik, J. Pik en W. van Mastrigt vertegenwoordigden Vreeland. Ook hier ging men ijverig aan de slag. Eerst moest men financiële middelen bij elkaar zien te krijgen, want van de overheid kon men in dat opzicht niet veel verwachten. Slechts voor een kleine subsidie zou men in aanmerking komen. Het bestuur moest zelf op pad om gelden te verzamelen, voornamelijk van de leden van de vereniging, dat wil zeggen ouders en belangstellenden. Men besloot zelfs om elke vergadering van het bestuur een collecte voor de school te houden. Toen een aanvangskapitaal bij elkaar gesprokkeld was plaatste het bestuur een advertentie voor een hoofdonderwijzer in *De Standaard*. Uit de 95 sollicitanten werd L. Jaarsma te Leeuwarden benoemd tot hoofd der school. Inmiddels had het bestuur het kerkgebouw van de gereformeerde kerk van Loenen, staande en gelegen op Oud-Over (thans het pand Oud Over nummer 80), gehuurd om in de week te gebruiken als schoolgebouw.

Op 1 mei 1895 kon de nieuwe school met de bijbel feestelijk geopend worden met 28 leerlingen: vijftien uit Vreeland en dertien uit Loenen.

Loenen had sinds 1862 al een christelijke school, namelijk de Christelijke Bewaar-, Handwerk- en Zondagsschool van de onderwijzer-evangelist J.H. Ligtvoet, gevestigd in de Gruttersteeg (thans het pand Grutterstraat 7). In 1876 telde de school, die uitging van de Vereniging ter Verbreiding der Waarheid te Amsterdam, ongeveer honderd leerlingen. Tussen 1891 en 1897 daalde het aantal leerlingen van 88 naar achttien. Juist in deze periode maakte de kerkenraad van de in 1891 opgerichte Gereformeerde Kerk plannen tot oprichting van een 'School met den Bijbel'. Er zijn in 1894 wel contacten geweest tussen de oprichters van de school met de bijbel en meester J.H. Ligtvoet, maar tot samenwerking is het niet gekomen.
De school in de Gruttersteeg is in 1897 opgeheven.

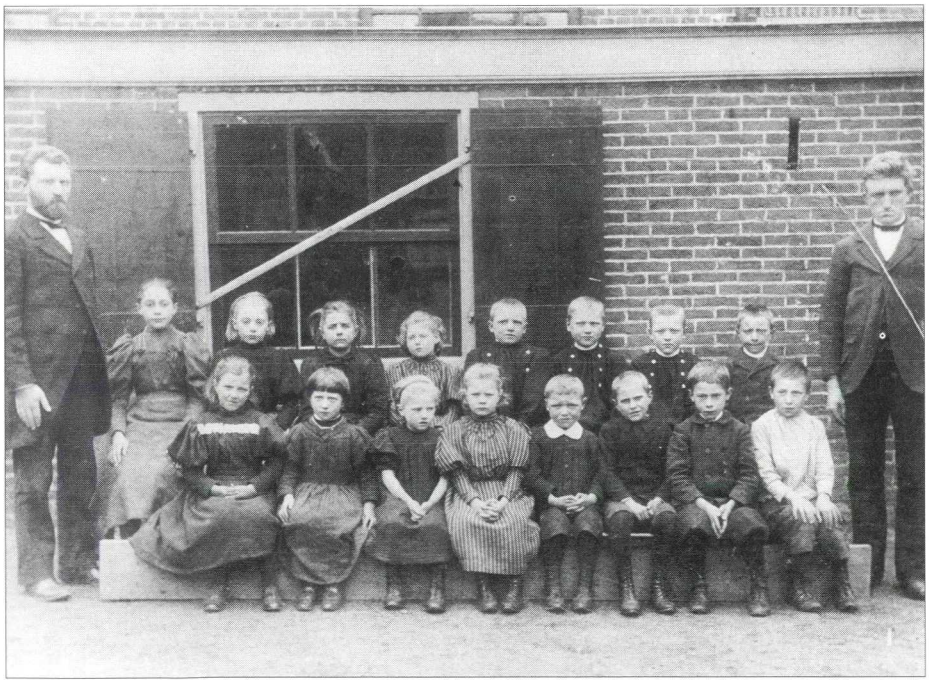

Een schoolklas uit 1903 van de christelijke school op Oud Over (huidig adres Oud Over 80, thans in gebruik als woonhuis). De school was gevestigd in de Gereformeerde kerk. In 1913 is de school verplaatst naar het dorp Loenen (Rijksstraatweg).

In de loop der jaren ontstond in Vreeland steeds meer behoefte aan een eigen christelijke school. Een plaatselijk comité, bestaande uit de heren P.J. Dam (voorzitter), C.A. Griffioen. C.A. Lion Cachet, C. van der Lee en H. van Royen, begon in 1909 plannen te maken. Dit leidde op 15 juli 1910 tot oprichting van de christelijke school in Vreeland (zie pagina 22).

Loenen

Het kerkgebouw op Oud Over voldeed steeds minder als schoolgebouw. Toen de eisen voor schoolgebouwen werden aangescherpt, moest het schoolbestuur serieus plannen gaan maken voor de bouw van een nieuwe school. Vanaf 1911 heeft men daarvoor geijverd. In september 1913 vond de feestelijke opening plaats van het nieuwe schoolgebouw aan de Rijksstraatweg, waar sinds die tijd de christelijke school is gevestigd. Bij het 25-jarig bestaan kreeg de school de naam: Eben-Haëzer (Tot hiertoe heeft de Heer ons geholpen).

Bij de heropening van de grondig verbouwde school op 5 april 1974 ontving het gebouw een nieuwe naam: 't Fundament. De nieuwe naam heeft een tweeledige betekenis: bestuur, ouders en personeel werken vanuit het fundament de bijbel en de school legt het fundament voor verdere studie en werk. Uit de geschiedenis van deze school willen wij nog enkele feiten vermelden.

Door de schoolstichting in Vreeland daalde het aantal leerlingen aan de school in Loenen. Dit bracht het bestuur tot de vraag „of het niet wenschelijk is bij de Kerkeraad der Hervormde Gemeente meer om steun voor de Christelijke School aan te dringen". Er werd zelfs een commissie ingesteld die de belangen van de school bij de hervormde kerkenraad moest bepleiten. Evenals in Nigtevecht zien we ook hier toenadering tussen gereformeerden en hervormden. Langzamerhand traden hervormden toe als lid van de vereniging en dus ook als lid van het bestuur.

Leerlingen en onderwijzend personeel van de christelijke lagere school te Loenen bij het 40-jarig bestaan in 1935.

De verhouding tussen beide groepen lag in de jaren twintig nog wel erg gevoelig. Een zorgvuldig opgesteld rooster van aftreden moest voorkomen dat het evenwicht zou worden verstoord. De school werd langzamerhand een echte protestants-christelijke school. Dit proces kan als voltooid worden beschouwd in 1935 toen de hervormde J. van Schie als hoofd der school werd benoemd. Vooral in zijn tijd steeg het aantal leerlingen flink: van 52 kinderen in 1935 naar honderd leerlingen in 1940. Ook in latere jaren bleef het aantal leerlingen stijgen: 160 in het jaar 1956.

Nieuwbouw

De toename van het aantal leerlingen maakte uitbreiding van het schoolgebouw noodzakelijk. Voortdurend vond er verbouwing en nieuwbouw plaats. De ene keer moest een noodlokaal worden bijgebouwd, de andere keer werd een schoollokaal bijgebouwd.
In 1956 werd in de nieuwe wijk Hoefijzer de kleuterschool gebouwd (het huidige Gemuda). De meest ingrijpende verbouwing vond plaats in 1973/1974, toen ook de woning van het schoolhoofd bij de school is getrokken.

Vernieuwingen

De grote veranderingen op onderwijsgebied kwamen eigenlijk pas op het einde van de periode Van Schie, na het aantreden van R.L. van der Scheer in 1967.
S. Griffioen omschrijft in het gedenkboek van de school heel kernachtig de veranderingen in de periode 1946 tot 1967: „De opvolger van meester Van Schie treedt aan in een tijd, waarin de oude overzichtelijke manier van beheer en bestuur snel plaats maakt voor vormen die heel wat ingewikkelder zijn: nieuwe wetgeving, nieuwe regels. Vergelijk eens de manier waarop meester Van Schie in 1948 de administratie deed, met wat zijn opvolger in 1968 aan formulieren moet invullen! Het onderwijzend personeel gaat zich ook anders zien. In deze periode is het nog de hoofdmeester die zijn stempel op de school zet: de school van meester Van Schie. In de periode van zijn opvolger treedt men collectief naar buiten als 'het team'."
De jaren zeventig en tachtig kenmerkten zich vooral door vernieuwingen op het gebied van bestuur en onderwijs: instelling van de oudercommissie (later ouderraad) en de medezeggenschapsraad, invoering van het schoolwerkplan en de integratie van kleuter- en lager onderwijs tot het basisonderwijs. Het schoolwerkplan was toen niet meer een zaak van het schoolhoofd, maar van het hele team. Op allerlei terreinen is er inspraak gekomen. Schooldirectie en leerkrachten moeten sindsdien veel overleg voeren, met elkaar en met bestuur, ouderraad en medezeggenschapsraad. Daardoor wordt er veel vergaderd, niet altijd tot vreugde van iedereen. In 1987 deed de automatisering zijn intrede. Nadat een 'computercommissie' een verkennend onderzoekje had gedaan, werd besloten tot deelname aan een regionaal computerplan.
Deze bijdrage eindigen we met woorden van de huidige directeur van de school, Cok van Schaik, die zijn bijdrage aan het herdenkingsboek als volgt besloot: „Een school maak je met elkaar. Kinderen, leerkrachten en ouders. Als de samenleving verandert, verandert ook de school. Wat gebleven is, is de inspiratie van waaruit onderwijs gegeven en gemaakt wordt. Al zijn de woorden anders, Het Verhaal blijft hetzelfde."

Kees de Kruijter

LITERATUUR
- Honderd jaar Christelijk onderwijs in Nigtevecht, 1890-1990. Nigtevecht 1990
- Griffioen S. e.a., 't Fundament. Honderd jaar christelijke school te Loenen aan de Vecht, 1895-1 mei-1995. Loenen

DE PROTESTANTS-CHRISTELIJKE SCHOOL VREELAND

'De uitkomst van goed gezinde harten'

Op 15 juli 1910 werd in Vreeland de Christelijk Nationale School geopend. Het was de duizendste christelijke school in Nederland. Op 24 Maart 1909 had een voorlopig comité, bestaande uit de heren P.J. Dam, C.A. Griffioen, C.A. Lion-Cachet, C. van der Lee en H. van Royen, een vergadering bijeen geroepen. Het doel daarvan was de oprichting van een christelijke school voor Vreeland en omstreken.

In 1908 waren eerdere pogingen mislukt. Maar nu, blijkens grote en kleine giften, was er voldoende bijval. In een kort tijdsbestek werd ruim 3000 gulden, „de uitkomst van verschillende goed gezinde harten", verzameld.
De vergadering werd bezocht door veertig belangstellenden. Zij werden door voorzitter Dam toegesproken: „Met de chr. tinten der Openbare school konden Christen-ouders niet tevreden zijn, noch minder gewaarborcht van

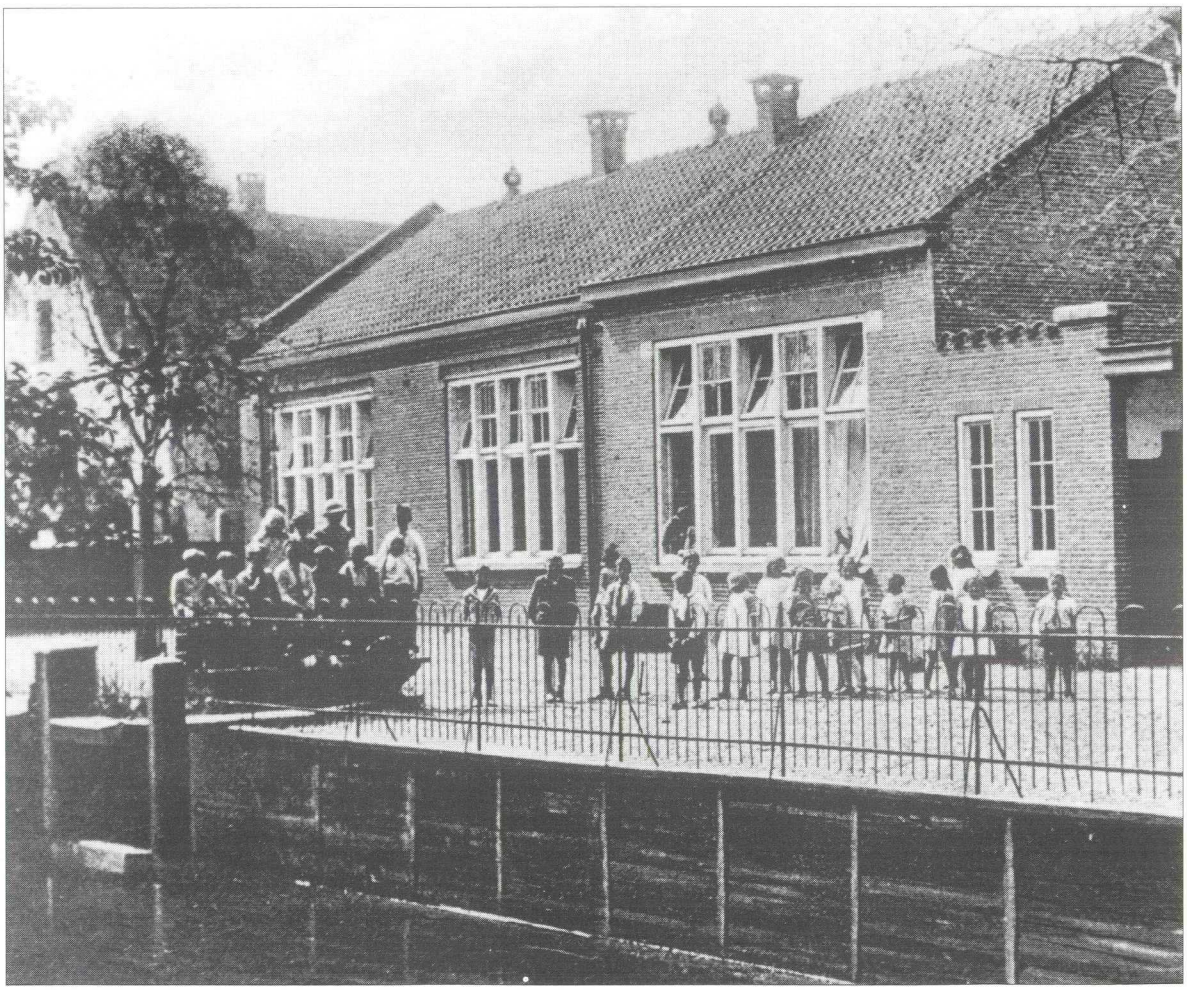

De christelijke lagere school te Vreeland omstreeks 1925.

't Christelijk onderwijs, dat hun kinderen daar ontvangen."
Het comité maakte bekend dat het bijeengebrachte beginkapitaal van ruim drieduizend gulden „reeds ten nutte gemaakt is voor het kopen van grond, met daarop een onderwijzerswoning met tuin, en grond als bouwterijn voor de school, aldus een mooi begin van onze strijd welke wij vertrouwen te mogen strijden tegen ongeloof en verwerping der Christelijke beginselen in den naam van Onzen Heere Jezus Christus, tot uitbreiding van Zijn Koningkrijk".
Echter, „wij hebben geen gelde over maar als meestal het geval is, tekort!" Genoemd werden: meubilering, voorschot salarissen enzovoorts. „Er is vanzelf meer nodig dan de regeering vergoed." Tot grote vreugde van de initiatiefnemers gaven 29 aanwezigen zich op als lid van de vereniging, terwijl een voorlopige toezegging van 34 leerlingen werd gedaan. Tot leden van het bestuur werden gekozen: P.J. Dam (voorzitter), H. van Royen (secretaris), C. van der Lee (penningmeester), C.A. Lion-Cachet, C.A. Griffioen, C. de Kloet en H. van Emmerik.

Offervaardigheid
De uitgaven voor de stichting van een school en de aankoop van een 'hoofdenwoning' zijn precies bekend. Maar waar kwam al dit geld vandaan?
Aan giften kwam bijna 3900 gulden binnen. Dan werd er nog een bazar gehouden die ruim 1500 gulden opbracht. Samen was dit ongeveer de prijs van het hele schoolgebouw; een goede illustratie van de offervaardigheid in die dagen.
Als er tien jaar later, in 1918, grote schulden zijn, worden in het hele land 120 aandelen van vijftig gulden per stuk geplaatst. Dat bracht 6000 gulden op.
Op 21 oktober 1909 vond een bouwbespreking plaats. Echter, de ingekomen gelden bleken nog niet toereikend voor het transporteren van het gekochte perceel. Twee weken later kon het tekort op bijna 25 gulden na gedekt worden. Daarop gaf de vereniging haar goedkeuring „om te transporteren de kosten voor perceel en terrein".
De bouw van de school voor de som van 4964 gulden werd gegund aan de plaatselijke timmerman H. van Groen „volgens bestek en tekening van den Heer H. v. Emmerik Jr.". Het schilderwerk aan de onderwijzerswoning werd gegund aan de heren Van Zalingen, het hekwerk en beschoeiing aan de heer H. van Groen.
En zo kon op 15 juli 1910 de Christelijk Nationale School in Vreeland feestelijk geopend worden.

Problemen
Maar zeven jaar later, in 1917, doemen er problemen op. Het schoolbestuur had besloten met ingang van april 1918 een afdeling ULO (uitgebreid lager onderwijs) aan de school te verbinden, maar omdat ook het aantal leerlingen van de lagere school blijft stijgen, werd de school te klein.
In de zomer van 1918 blijken alle bestuursleden van de noodzaak tot verbouwing overtuigd. De heer Heukels lanceert het eerste plan: verkoop het tegenwoordige gebouw aan de gemeente en bouw met de opbrengst een nieuwe school. Maar het bestuur is nuchter en zakelijk: er is geen enkele zekerheid dat de gemeente hiertoe bereid is en ook niet dat ze er wel genoeg voor wil betalen. Men denkt aan de schuur van Moleveld.
In september 1918 deelt de heer Heukels mee, dat hij wegens ruimtegebrek geen mogelijkheid ziet de kachels in de lokalen te plaatsen. Hij heeft een offerte gevraagd voor een houten hulpschool. Maar 11.000 gulden is voor een tijdelijke oplossing veel te duur. Omdat de onderhandelingen met Moleveld zijn vastgelopen, overweegt men de aankoop van het koetshuis van W. Griffioen. De voorzitter heeft dit bezichtigd en acht het wel geschikt.
De plannen blijven elkaar opvolgen. Als tijdelijke oplossing verzoekt het bestuur om het catechisatielokaal van de hervormde kerk, aan de Achtergracht, tijdelijk te mogen gebruiken. De ledenvergadering in februari 1920 verleent unaniem medewerking aan dit plan. De gereformeerde kerkenraad gaat accoord met de eventuele aankoop van dit terrein.
Geleidelijk aan, in december 1919, neemt het plan tot uitbreiding van de school met twee lokalen en een nieuwe woning in de tuin van de gereformeerde predikant A.G. Wolf vastere

vormen aan. Eind 1920 besluit het bestuur een eventuele verbouwing zelf ter hand te nemen en niet te laten uitvoeren door de gemeente. In 1922 wordt besloten door te werken aan het plan van de bouw van twee lokalen op de bestaande. Intussen zitten de tegenstanders niet stil; zij suggereren in de gemeenteraadsvergadering dat de bouw eigenlijk alleen maar een gevolg is van het aantal niet-Vreelandse kinderen dat de school bezoekt. Het waren er echter 21 van de 110.
Eind 1922 komt dan tenslotte een definitief plan: een derde lokaal aan de school, op de plaats van de onderwijzerswoning, en uitzien naar de mogelijkheid van een nieuwe woning. Dit plan werd door de ledenvergadering op 15 januari 1923, juist op de datum dat precies 12,5 jaar geleden de schoolvereniging was opgericht, aangenomen. In maart 1923 wordt een aanvraag bij het gemeentebestuur ingediend. De bouwkosten bedragen in totaal bijna 15.000 gulden.
De aanvraag wordt twee maanden later door de gemeente toegestaan en het bouwplan in augustus 1923 door het Rijksschooltoezicht goedgekeurd. In diezelfde tijd wordt besloten tot de bouw van een nieuw schoolhuis in de tuin van dominee A.G. Wolf.
In oktober 1924 begint dan eindelijk de verbouwing en op 27 april 1925 vindt de opening plaats.

Hinder

De klachten over allerlei gebreken nemen hand over hand toe. De houten vloeren zijn verrot en de kans op ongelukken niet denkbeeldig. De plafonds vertonen grote scheuren, met alle gevaren van dien. De toiletten zijn vies. Er is geen goede ontvangkamer. De schuifdeuren tussen de lokalen rammelen voortdurend en laten zoveel geluid door, dat de klassen vaak hinder van elkaar hebben.
Het schoolbestuur besluit de zaken drastisch aan te pakken. In 1955 wordt advies gevraagd aan de secretaris van de Schoolraad. De inspecteur van het lager onderwijs, een bouwkundig inspecteur en een architect, stellen een grondig onderzoek in. Men komt overeen dat de architect een plan zal uitwerken waarin onder meer de volgende voorzieningen worden verwerkt: meer ramen in de klaslokalen, nieuwe schoorstenen, een overblijflokaal, beter sanitair en de vervanging van de banken door tafels en stoeltjes.
In februari 1959 geeft de inspectie goedkeuring tot restauratie van de school tot een bedrag van 37.000 gulden. Bij de aanbesteding in september 1959 bedraagt de laagste inschrijving ruim 53.000 gulden.
Hoewel de inspecteur niet verder wil gaan dan ruim 46.000 gulden, gaat het plan van architect en schoolbestuur door. Zo begint in 1960 de restauratie, die een totaal ander gebouw aan de Ruiterstraat zal opleveren. Tijdelijk wordt lesgegeven in gebouw Brugzicht van Van Leer's Vatenfabriek, in de oude gemeenteschool en in de nieuwe openbare lagere school.
In 1964 is het aantal leerlingen zodanig geste-

15 JULI 1910.

OPENING VAN DE 1000STE CHRISTELIJKE SCHOOL TEVENS DE 700STE BIJ DEN SCHOOLRAAD AANGESLOTEN,

TE

VREELAND.

In 2 Samuël 8: 3. 4. komen de beide getallen 1000 en 700 voor en beide zijn zeer toepasselijk op den dag van heden, als wij op het verband letten, waarin zij voorkomen. Immers wij lezen aldaar:

„David sloeg ook Hadad-ezer, den zoon van Rechob, den Koning van Zoba . . . . . en David nam hem DUIZEND wagens af en ZEVENHONDERD ruiteren".

N.B. Hadad was een Syrische godheid; BEN HADAD (ZOON van Hadad) de welbekende of beruchte Koning heette naar hem. — HADAD-EZER beduidt HADAD-HULPE of HELPER. Diens vader heette RECHOB d.i. RUIMTE of BREEDTE. Hadad-Ezer was Koning van Zoba, een land in de streken van Syrië gelegen. — De ruiters, waarvan gesproken wordt, zijn wagenvoerders. De oude, kleine en lage strijdwagens droegen één krijgsman en één wagenmenner.
Met deze korte uitlegging zal het volgende gedicht wel in strekking begrepen worden.

gen, dat een vierde leerkracht kan worden benoemd. Prachtig natuurlijk, maar er zijn slechts drie leslokalen. De inspecteur verleent toestemming de hoofdenkamer als tijdelijk leslokaal te gebruiken.
Intussen wordt een verzoek bij het gemeentebestuur ingediend tot uitbreiding van de school met een vierde lokaal. De door architect Van de Bom ontworpen verbouwing betekent praktisch een nieuwe school op; dat wordt uitgesloten geacht. In 1967 verklaart de inspecteur echter dat „de toestand aan uw school, waarbij een klas gehuisvest is in de hoofdenkamer niet veel langer is te handhaven".
Het bestuur overweegt dan, omdat allerlei plannen van verbouwing niet haalbaar zijn, een school te bouwen aan de overzijde van de Vecht in bestemmingsplan 'Molenvliet'. Maar intussen loopt het aantal leerlingen terug en moet een leerkracht vertrekken. Daarmee komen toekomstige bouwplannen op de tocht te staan.
In 1973 worden de hervormde kleuterschool en de lagere school in één vereniging samengebracht.
Als het aantal leerlingen van de lagere school de benoeming van een vierde leerkracht weer toelaat, komt de mogelijkheid van een nieuwe school aan de orde. Toestemming voor de bouw van een basisschool wordt aangevraagd; vier lokalen voor de lagere en twee voor de kleuterschool.
Intussen wordt tijdelijk een noodlokaal op de speelplaats gezet. Architect Van de Pol komt met het unieke plan de boerderij 'van Zwieten' tot basisschool om te bouwen. Helaas, dit plan wordt - onderwijskundig niet uitvoerbaar - door de inspectie naar de prullenbak verwezen.
Als er een nieuw ontwerp wordt ingediend, blijkt het gemeentebestuur de school liever niet op het terrein 'van Zwieten' te willen realiseren, maar op Fetha. Daarbij zou het gebouw van de openbare kleuterschool in de plannen ingepast kunnen worden. De leden van de schoolvereniging wijzen dit plan echter af.
Intussen maken ouders en leden zich zorgen over het verdere uitstel. Zij besluiten tot de actie 'Wij willen een school en vlug'. De burgemeester krijgt een petitionnement en veel handtekeningen aangeboden, maar het blijft een slepende affaire. Pas in september 1977 gaat een definitief ontwerp van de nieuwe school naar de inspecteur. En ja hoor, eind 1978 is het zo ver. De aannemer die het laagst heeft ingeschreven zegt in januari (ijs en weder dienende) met het grondwerk te kunnen beginnen.
Het weer werkt echter niet mee. En zo wordt pas in maart 1979 de eerste paal op het terrein 'van Zwieten' geheid door het erelid C. van der Lee sr. (overleden in 1987). Van de voorlopige eerste steenlegging wordt een feestelijke gebeurtenis gemaakt.
En dan eindelijk... Op zondag 9 december 1979 is er een feestelijke dienst voor ouders en kinderen in de hervormde kerk. Daarbij brengen kinderen fruit en bloemen aan bejaarden. Op dinsdag 11 december wordt de vlag gehesen en vindt om vier uur 's middags de officiële opening plaats.

A. Kessler

LITERATUUR

De Duizendste..., Corbeek A. en Kessler A. Uitgeven ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Christelijke School te Vreeland. Vreeland, 1990

DE ROOMS-KATHOLIEKE LUDGERUSSCHOOL

Van Kerklaan naar Loenen

Op 5 november 1872 werd de katholieke Ludgerusschool te Slootdijk (nu Kerklaan) in gebruik genomen. Pastoor Hugo Uiterwaal (1856-1879) van de nabijgelegen kerk zegende de school in. Als overtuigd voorstander van goed rooms-katholiek onderwijs had hij zich al jaren sterk gemaakt voor de bouw van de school.

'Zijn' kerk was al in 1857 gebouwd, ter vervanging van een noodkerk uit 1652. Vijftien jaar na het in gebruik nemen van het kerkgebouw werd ernaast de eerste rooms-katholieke school van de huidige gemeente Loenen geopend. Dat een school vlak bij de kerk gebouwd werd, was heel normaal. De band tussen kerk en onderwijs was van oudsher al zeer sterk (zie het eerste artikel van deze *Vechtkroniek*).

Op 5 november 1997 vierde de Ludgerusschool haar 125-jarig bestaan. Opmerkelijk is dat er in die lange periode slechts zeven schoolhoofden zijn geweest.

De eerste 'bovenmeester' van de school was de heer G.M. Verschure. Tot aan zijn plotselinge overlijden op 13 juli 1910 leidde hij de school 'met grote inzet en toewijding'. De heer M.W. Luijpen volgde hem op. In de papieren wordt hij 'hoofd ener school' genoemd (nu is dat 'directeur').

In later jaren werd de school uitgebreid. Er werden een gymzaal en een overdekte speelplaats aan het gebouw toegevoegd.

Rond 1924 werd de heer A.J. Vermeulen als derde hoofdonderwijzer aangesteld. De heren L.W.J. Spit (1926-1931), P.J.E.A. Beening (1931-1953), P.J. Oud (1953-1973) en G.J. Bosman (vanaf 1973) kwamen achtereenvolgens na hem als hoofdonderwijzers.

Toen de heer Bosman de leiding overnam van de heer Oud, was de school met 106 leerlingen de kleinste school van Loenen. Vanaf 1972 tot heden is het met 185 leerlingen echter de grootste school in de gemeente. In het begin van de jaren zeventig waren alle leerlingen katholiek, nu geldt dat voor ongeveer zestig procent.

Nieuwe lokatie

Onder meester Oud veranderde de school van lokatie. Dat verliep niet zonder slag of stoot! Kerk en school waren in de loop der jaren dusdanig verwaarloosd, dat de kerk op een gegeven moment zelfs wegens dreigend gevaar werd afgekeurd en gesloten.

Het kerkbestuur vatte het plan op om een miljoenen kostende restauratieproject op te starten. Toen dit enkele parochianen ter ore kwam, werd direct een actiecomité gevormd onder leiding van de heer P. Fakkeldij. Dit comité vond de restauratie een te dure, zinloze operatie, met name gezien de lokatie van de school. Volgens het actiecomité was het onjuist dat een schoolgebouw aan de Kerklaan 'centraal' gelegen zou zijn tussen Loenen, Vreeland en Loenersloot. Als vanuit de oude Ludgeruskerk een cirkel werd getrokken, bleek juist Loenen centraal te liggen. Verder woonden in Kerklaan weinig mensen en een grote bevolkingsaanwas zou hier niet plaatsvinden. In Loenen echter zouden volgens de toen bekende planning voorlopig 400 nieuwe woningen gebouwd worden. Als de katholieke kerk en de school in die wijk gebouwd zouden worden, zou er veel meer sprake zijn van een centrale ligging.

Vijfentachtig maanden strijd volgden. Uiteindelijk werd door mgr. dr. B.J. Alfrink, die zich persoonlijk met deze kwestie had beziggehouden, besloten de nieuwe school te bouwen op de huidige lokatie aan de Prinses Margrietlaan. Later werd hier ook de rooms-katholieke kerk gebouwd.

Architect ir. A.H.J. Paardekoper uit Lisse ontwierp een zesklassig schoolgebouw. Zijn tekening werd echter eind september 1960 afgekeurd, omdat een zesklassige school te groot zou zijn.

Het Katholiek Sociaal Kerkelijk Instituut (KASKI) probeerde de zaak nog te redden bij het departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Het verwachtte namelijk een behoorlijke uitbreiding van Loenen, zodat het

Kerk en school aan de Kerklaan te Loenersloot.

ontwerp naar zijn mening wel reëel was. Dit argument mocht echter niet baten.

In november 1962, ruim twee jaar na de aanvraag, werd de rijksgoedkeuring voor de bouw van een drieklassige school ontvangen. Het ontwerp was zo gemaakt dat de school gemakkelijk uitgebreid zou kunnen worden. Het bestuur deed nog één poging een grotere school te realiseren en aan het gemeentebestuur werd medewerking gevraagd voor de bouw van een vierklassige school. Uiteindelijk kreeg men daarvoor in juni 1963 de rijksgoedkeuring.

Behalve de lokalen, zou aan de linkerzijde van de hoofdingang (aan de voorkant met uitzicht op de Rijksstraatweg) een speciale kamer worden ingericht voor het hoofd van de school en de andere leerkrachten. Tevens zou deze ruimte geschikt worden gemaakt voor de schoolarts. Verder zou er een kleine keuken, een royale hal en een ruime buitenspeelplaats komen. Rond de hoofdingang is later nog een kunstwerk aangebracht, ontworpen en vervaardigd door de Utrechtse glazenier Lambert Simon. Het stelde de vier jaargetijden voor. Het hele project werd begroot op 134.600 gulden. In oktober 1961 werd een onderhandse aanbesteding gehouden met als laagst inschrijvende aannemer H. van Schaik uit Loenen. Hij wilde bouwen voor het bedrag van 135.900 gulen.

De hoogste inschrijving van 141.000 gulden was van de firma Gebrs. Albers uit Abcoude. Op vrijdag 19 juli 1963 werd de eerste steenlegging verricht door oud pastoor A.C.R. Vehmeijer, die in 1956 als eerste met de bouwplannen te maken kreeg.

De bouw verliep voorspoedig en op 26 mei 1964 werd de St. Ludgerusschool officieel in gebruik genomen. Rijksinspecteur van het lager onderwijs, de heer Dreyer, verrichtte de opening. Hieraan voorafgaande werd de school geopend door burgemeester W.A. van Schaijk, die vervolgens de sleutel overdroeg aan pastoor G. Koeleman. Deken-inspecteur mgr. A.M. Jansen uit Maarssen zegende de school in.

Bestuur

Het kerkbestuur had de formele leiding over de school. Hierin kwam in 1972 verandering. Toen droeg het kerkbestuur zijn bestuurlijke taken over aan de Stichting Katholiek Onderwijs Loenen (SKOL). Hiermee verviel de directe link tussen het kerkbestuur en het schoolbestuur.

Het Stichtingsbestuur van de SKOL werd (en wordt) als volgt samengesteld: het kerkbestuur wijst twee leden aan, de oudervereniging twee en het onderwijzend personeel één lid. De overige twee bestuursleden (zogenaamde niet-gebonden leden) worden door het stichtingsbestuur aangezocht op basis van deskundigheid die op bepaalde gebieden vereist is. Deze deskundigen kunnen zich toeleggen op het secretariaat of onderhoud van het gebouw.

Door een nieuwe wet op het basisonderwijs vond in 1985 opnieuw een bestuurlijke verandering plaats. De lagere school en de roomskatholieke kleuterschool fuseerden tot basisschool. Het hoofd van de lagere school werd directeur en de hoofdleidster van de kleuterschool werd adjunct-directeur.

Brand

Achttien jaar na de opening, op 30 december 1982, verwoestte een felle brand nagenoeg de hele school. De brand was aangestoken en bevatte verschillende brandhaarden tussen het dak en het brandwerend plafond. Hierdoor was de brand moeilijk te lokaliseren en dus moeilijk te blussen.

De schade was enorm; het gebouw zelf, de hele inventaris, een groot deel van de leermiddelen, het documentatiecentrum, de piano en nog vele andere zaken waren verloren gegaan. In totaal liep de schade op tot meer dan één miljoen gulden.

Lang niet alles werd echter door de verzekering gedekt; de financiële nood was groot. Een actiecomité, ook nu weer onder leiding van de heer Fakkeldij, werd de dag na de brand in het leven geroepen om geld bijeen te brengen. Onder het motto: 'Helpt Ludger uit de brand' werden concerten, rommelmarkten, collectes en toneelvoorstellingen georganiseerd.

Bewoners en Loenense middenstand betoonden zich zeer betrokken en gaven royaal voor de herbouw van de school. Er werden ruim

Leerlingen en onderwijzers van de rooms-katholieke lagere school van Loenersloot.

17.000 gulden en vele giften in natura bijeengebracht. Zelfs bekende plaatsgenoten, zoals Martine Bijl, Henk van der Molen en accordeonist Harry Nooten verleenden belangeloos hun medewerking bij de slotmanifestatie in de Ludgeruskerk.
De leerlingen werden de eerste tijd opgevangen door de andere lagere scholen in Loenen. Na enkele maanden, op 14 maart 1983, werd het onderwijs in een noodschool hervat.
Elf maanden na de brand werd begonnen met de herbouw van de school. Er werd grotendeels gebouwd op de nog bestaande funderingen. Uit diverse ontwerpen werd dat van architectenbureau Jonkman en Klinkhamer uit Zeist gekozen. De aannemers waren de Gebroeders Van Rooyen uit Wijk bij Duurstede.
Op 29 juli 1984 kon de school weer officieel heropend worden. Dit gebeurde op spectaculaire wijze. De (vrijwillige) Loenense brandweer en het Loenens Fanfarekorps Oud Over met de majorettes verleenden hun medewerking.
De leerlingen zelf voerden een musical op. De creativiteit en inzet die de 'reddingsacties' hadden gekenmerkt, bleken nu ook op de opening van het nieuwe gebouw van toepassing.

Actief

De Ludgerusschool is tot op de dag van vandaag op veel gebieden een zeer actieve school. Naast de 'normale' schoolreisjes en sportdagen vindt regelmatig een leerlingenmusical plaats. Ook is er de mogelijkheid om damlessen te volgen en zijn er jaarlijkse spelletjesavonden met disco en fancy-fairs. Zelfs op maatschappelijk gebied is de school actief. In 1988 startte de school in samenwerking met pastoor Van Wiggen een actie voor een Roemeens asielzoekersgezin waarvan de kinderen op de Ludgerusschool zaten. Het gezin moest onverwacht binnen twee weken terugkeren naar hun geboorteland. Om hen in ieder geval niet met lege handen te laten terugkeren, brachten de leerlingen financiële en materiële hulp bijeen. De afgelopen jaren zetten zij zich ook in voor poliopatienten in Uganda. Door onder andere oud papier in te zamelen kon de school ieder jaar een flink bedrag doneren. Op deze wijze worden de kinderen zich bewust van en voelen zij zich betrokken bij de (derde-)wereldproblematiek.
Om de kunstzinnige ontwikkeling van de kinderen te stimuleren hangt elke maand een ander kunstwerk van de Kunstuitleen in de schoolgang. Creatieve en sociale vaardigheden worden onder andere gestimuleerd door de maandsluiting, waarin kinderen aan elkaar kunnen laten zien waar zij de laatste periode mee bezig zijn geweest. Nieuwe kinderen worden hier ook op een leuke wijze voorgesteld. Tenslotte wordt de band tussen leerlingen onderling, met ouders en leerkrachten geuit in de vier maal per jaar uitkomende schoolkrant, de *Kletskous*, waaraan genoemde groepen allen een bijdrage kunnen leveren.
Aan het katholiek geloof wordt natuurlijk ruimschoots aandacht besteed. De kinderen krijgen godsdienstige vorming van hun eigen leerkracht en pastoor Van Wiggen geeft godsdienstles in de hoogste klassen. De kinderen worden nauw betrokken bij diverse vieringen in de Ludgeruskerk die naast de school gelegen is.

J. Jonker-Duynstee

Dit artikel is ontleend aan gegevens, verzameld door de heer P. Fakkeldij ten behoeve van zijn nog te verschijnen historisch-cultureel boekwerk 'Het Rijke Roomsche leven van de parochie Loenersloot en de roerige tijd daarna'. *Het boek zal bestaan uit 130 à 150 pagina's en zo'n 120 foto's bevatten (de oudste foto is een klassenfoto uit 1907). Ook zullen enkele authentieke stukken worden afgedrukt. De historie van kerk en school wordt beschreven vanaf 1913 tot en met heden. Het hoe en waarom van het ontstaan van de nieuwe parochie Loenen komen daarin uitgebreid aan de orde. De productie zal pas gerealiseerd kunnen worden bij voldoende belangstelling. Mocht u geïnteresseerd zijn, dan kunt u (schriftelijk) intekenen bij de heer P. Fakkeldij, Graaf Florishof 16, 3632 BS Loenen.*

Montessori in Loenersloot

De Montessorischool in Loenersloot is in 1985 in het kader van de Wet op het Basisonderwijs opgericht. Er was toen in Loenersloot alleen een kleuterschool; deze moest opgaan in de openbare school te Loenen of de openbare school te Vreeland. Om het niet zover te laten komen, wilde een aantal ouders proberen een basisschool in de woonkern Loenersloot van de grond te krijgen.

„Vroeger had je hier drie bakkers, een kruidenier en een melkboer, die allemaal zoetjesaan zijn verdwenen", vertelt Teun Veldman, voormalig directeur van de Montessorischool Loenersloot. „Men vond dat er in ieder geval een school moest blijven om Loenersloot een beetje leefbaar te houden, en dat moest het liefst een basisschool zijn. Dat is toen gelukt en de school bestaat tot op heden nog steeds."

Concreet is de school één keer met opheffing bedreigd en dat was in 1996. Maar sinds de school zich heeft aangesloten bij de federatie Monton is haar bestaan veiliggesteld, ook als het aantal leerlingen tijdelijk zou dalen.
„De federatie Monton is een samenwerkingsverband tussen naar verwachting tien Montessorischolen in Midden-Nederland. Het doel van de federatie is door bestuurlijke schaalvergroting en directionele samenwerking te komen tot een grotere professionalisering van het onderwijs, met behoud van de eigen identiteit en sfeer van de betrokken scholen", aldus Ton van der Gun, bestuurslid van de Montessorischool Loenersloot.
De aansluiting bij de federatie Monton wordt door het bestuur gezien als een positieve afsluiting van twee turbulente jaren voor de school in Loenersloot. Deze was gedwongen, door een verhoging van de opheffingsnorm, zich op een nieuwe toekomst te oriënteren. Die oriëntatie is nu door de aansluiting bij de federatie succesvol afgerond.
Waarom werd eigenlijk gekozen voor Montessorionderwijs? Om een school te kunnen stichten, moest men destijds een onderwijsvorm kiezen die er nog niet was binnen de gemeente Loenen. Dat is gebeurd onder de noemer 'algemeen bijzonder'. Dit is een vage term, die wil zeggen dat alle gezindten er welkom zijn. Toen de toestemming voor een school er was, kwamen de personele invulling en onderwijsinhoudelijke zaken aan de orde. De toenmalige kleuterleidster juffrouw Vera werd versterkt met de heer en mevrouw Veldman, beiden Montessori leerkrachten.
„Wij drieën zijn toen de nieuwe school begonnen uit het niets", vertelt Teun Veldman. „De kleuterschool was er, maar verder zaten de kinderen van de groepen drie, vier, vijf en zes én ééntje die eigenlijk in groep zeven hoorde, gewoon bij elkaar. Dat kan niet, denk je als je dat zo hoort. Een hoop dingen konden ook niet, maar aan de andere kant is het toch een heel leerzaam jaar geweest, omdat je moest optrekken met kinderen die heel verschillend waren in kunnen, gezien het feit dat de leeftijdsspreiding zo groot was. We hebben wel vanaf het begin toegewerkt naar een splitsing in groepen zoals Montessori dat wil."
Zoals elke Montessorischool kent ook de school in Loenersloot drie groepen: onderbouw, middenbouw en bovenbouw. Kinderen van verschillende leeftijden zitten in een groep bij elkaar. Ze leren zelfstandig te werken, zelfstandig hulpmiddelen te kiezen of hulp te vragen, maar ook om elkaar te helpen. Er wordt gebruik gemaakt van speciaal lesmateriaal en op het rooster staan ook activiteiten als dansexpressie, toneel, tekenen en schilderen, muziek en sport.

Aanvankelijk had de nieuwopgerichte school alleen de beschikking over het reeds bestaande kleuterschoolgebouw, maar na enige tijd verhuisden de kinderen van de basisschool naar het noodgebouw dat er tijdens het eerste jaar bij werd gezet. Het huidige, nieuwe gebouw dateert uit 1986 en telt drie lokalen: één voor de onderbouw, één voor de middenbouw en

De Montessorischool aan de Hollandstraat te Loenersloot.

één voor de bovenbouw.
Teun Veldman: „De inspectie had het liefst drie lokalen gehad van zeven bij acht meter, recht toe recht aan en geen extra dingen erbij, terwijl wij er juist hoeken in wilden hebben. Want als je predenteert dat je kinderen wilt leren zelfstandig te zijn, dan moet je ze ook de gelegenheid geven om zich terug te trekken en hun werk te doen in een wat andere omgeving. En niet continue onder het oog van de meester of de juf. Vandaar dat we lokalen hebben met werknissen, en dat de bibliotheek en het documentatiecentrum werkbladen hebben waaraan de kinderen kunnen werken. Het leuke is nu dat de toenmalige onderwijsinspecteur aanvankelijk wel grote moeite had met onze wensen, maar dat hij uiteindelijk toch overstag is gegaan."
De aansluiting bij de federatie Monton betekent voor Montessorischool Loenersloot het begin van een nieuwe toekomst. Directeur van het eerste uur Teun Veldman is aan het eind van het schooljaar 1996/1997 teruggetreden en opgevolgd door Teja Kenbeek. In de loop van dit schooljaar zal het onderwijs onder de loep worden genomen en waar nodig worden aangepast aan de laatste Montessori-normen.

Stanny Verster

Huishoudschool te Loenen

Op 1 mei 1923 werd op de bovenverdieping van 'De Hooge Stoep' aan de Dorpsstraat 26 te Loenen, de Nijverheidsschool voor meisjes geopend.
Deze school was een afdeling van de Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool, en werd in het eerste leerjaar door in totaal 78 meisjes uit Loenen en omgeving bezocht. Zij kregen les in linnen naaien en -verstellen, 'fraaie' handwerken, strijken, Nederlands, aardrijkskunde en rekenen. Verder werd een middagcursus kostuum-naaien gegeven.
Als voornaamste leerkracht werd aangesteld de latere directrice mevrouw Nieuwenhuizen, oud-lerares handwerken aan de Utrechtsche Industrie- en Huishoudschool.
In 1931 werd de Huishoudschool, zoals de school gewoonlijk genoemd werd, verplaatst naar het nieuwe schoolgebouw aan de Vreelandseweg (gebouw de Hoefnagel).
Het gebouw telde twee lokalen, een leskeuken, een provisieruimte en een drooghok. Aan de voorkant (de kant van de Vreelandseweg) bevond zich de kamer van de directrice.
De school werd in 1975 opgeheven. Het gebouw de Hoefnagel -in de volksmond nog altijd 'de oude Huishoudschool' genoemd- wordt sindsdien voor verschillende doeleinden gebruikt. Zo is er nu nog de Loenense Peuterzaal gehuisvest en worden er allerlei cursussen op creatief gebied gegeven. Wat er met het gebouw gebeurt als straks het nieuwe Dorpshuis in gebruik wordt genomen, blijft voorlopig nog even gissen!

Fenna Brouwer

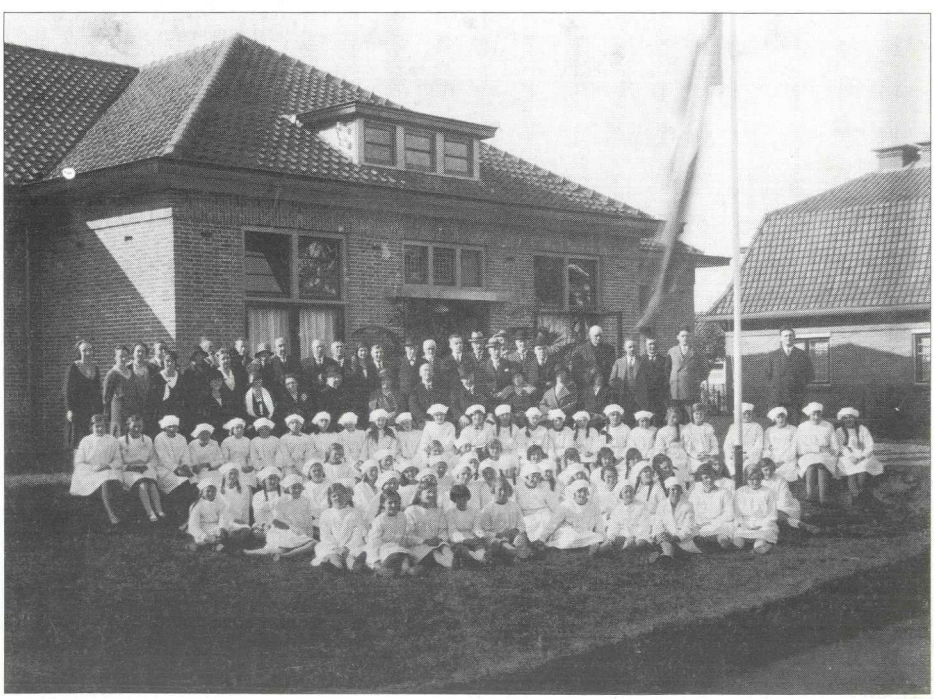

Foto gemaakt ter gelegenheid van de opening van het nieuwe gebouw van de Huishoudschool aan de Vreelandseweg in 1931.